

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

THE HERALD

Суспільно-політичний місячник

З М І С Т

	стор.		стор.
Повчальні документи практичної політики	1	Б. Кравців — Упир. Вовкулака	20
Е. М. — З Нотатника	3	П. К-ко — Харківські штрихи	20
Д. Донцов — Царське вчора і большевицьке нині	5	В. Косаренко-Косаревич — Українська дипломатична місія до Скандинавії	22
І. Федорович — Скоговбивча реформа	8	В. Листвич — Крапка над „і”	24
Одна з багатьох	12	І. В-к — Говорім ясно	26
Інструкція	13	В. Ч-ий — Нащо це?	29
Г. Косинка — За ворітьми	15	І. Маслянко — Так думають платники Н. Ф.	31

ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

Христос Воскрес!

ПОВЧАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ПРАКТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Опублікування ялтинських документів завдало чимало роботи публіцистам, журналістам і навіть деяким еміграційним політикам, що ладні бачити в тому зворот політики, ніби, лицем до поляків. На платівках вчасилися наспіви про прекрасний „польський” Львів з українським населенням. І то є натуральне для людей, які втратили можливість бачити речі так, як вони є. Та історія ніколи не числилась з такими, тимбільше немає виглядів що в майбутньому щось зміниться... Є багато ворожби навколо цього новаторства в дипломатичних звичаях. Одні вважають, що головним мотивом були внутрішні американські справи; незабаром вибори і республіканці, мовляв, хочуть скинути з себе всяку відповідальність за попередню політику Уряду до ССРСР в Ялті, з якої й почалося світове лихо. Другі припускають, що тут мали значення сьогоднішні взаємини щодо Китаю, різний підхід до східних проблем в Лондоні і Вашингтоні. Не виключають і того, що малося на увазі показати людям (масам) справжнє лице Советів. І навколо цього можуть бути різні припущення. Можна думати, що, опубліковуючи документи, думалося про протверезіння американців, що ще не втратили надії на можливість співіснування, а таких, мов би, за обслідуванням Інституту Гелопла до 40%. Стейт Департамент не сказав і не скаже, чим кермувався він, опубліковуючи документи, не зважаючи на те, що Черчіль не погоджувався, хоч те непогодження було дуже делікатне-так „для годиться”.

Та, які б не були справжні мотиви видання їх, сам факт їх появи, і то дуже швидко, є цікавий, а самі документи повчальні. Для нас та й для всіх, що відчували на своїй шкірі наслідки ялтинських рішень є в них багато повчального. Найцікавіше в них не сама правна сторона ялтинської дипломатії, а її дух, атмосфера, в якій той мир творився і укладався. Бо, коли йдеться про самі наслідки, то хоч Черчіль і придумав з конспіративних мотивів називати в листуван-

нях Ялту „Аргонавти”, то вони від ялтинського миротворення вийшли майже трагічними для Аргонавтів. Перший міністр Великобританії пригадав мітологічну назву грецьких героїв, що під керівництвом Язона попливли в Колхиду, на Чорному Морі, на кораблі Арго, шукати золотого покладу. Язон золотий поклад, як розповідається в міті, таки добув, після довгих поневірянь, а Аргонавти з Лондону і Вашингтону їздили даром, бо скінчилась та поїздка невесело для них, а для світу трагічно.

Першого березня 1945 р., повернувшись з Ялти, Рузвельт перед Конгресом висловив впевнення, що в Ялті зробили „добрий початок на шляху до миру для всього миру”. На ділі вийшло, що Ялта стала початком невгаваючої війни: холодної, психологічної і своєрідної гарячої з переговорами. Та й не могло бути інакше і не тому, що Сталін обдури в Ялті двох і забрав собі золотий поклад, а тому, що в Ялті йшлося не стільки про мир, як про поклад. Адже то не випадок, що в документах, які займають понад 800 сторінок друку, ніде не згадано про Атлантийську Хартію, проголошену на початку війни Черчилем і Рузвельтом, до яких пізніше приєднався й Сталін. Ніхто з трьох, що зібрались при кінці війни ділити світ, лад давати йому, ні словом не заікнувся про ті принципи. Виглядає, що всі троє ті принципи проголошували для пропаганди, а коли дійшло до здійснення їх, то про них вважали непристойним для себе навіть згадувати. Оцеб треба занотувати в політичному бльоку деяким польським політикам, що мріють про „Львув”, піднімаючи галас навколо опублікування ялтинських документів. Не шкодить запам’ятати і нашим деяким „мужам”, що й досі надіються на світову демократію і справедливість її, забуваючи про підметність національної політики, опертої на сили свого народу.

Щодо ділової політичної реакції в самому Уряді ЗДА, то і демократи, і республіканці на

чолі з Айзенгауером негативно ставляться до анулювання ялтинських договорів. Мотиви в них різні, а реакція одна. Анулювання ялтинських документів викличе роздратування серед союзників і позбавить можливості для нових переговорів про співжиття, хоч і „на високому і шляхотному рівневі”, як тепер говориться в Лондоні й згадується в Вашингтоні. То інша справа, що з тих говорень і переговорів нічого не вийде, але спроби до зговорення є і якийсь час будуть.

В ялтинських документах найістотніше те, що три мірничі великих держав, укладаючи мапу світу в кінці II. війни, забули про всякі високі принципи, а кермувалися тільки інтересами практичної політики, кожний для своєї держави. В підході до міжнародніх проблем і Рузвельт, і Черчіль мало в чому розходилися з Сталіном. Хто повірить, щоб Черчіль та й Рузвельт не знали дійсної причини, що змусила мільйони людей покинути свої землі та йти по-невирятись у світ. А проте сумління обох не турбувала доля отих мільйонів, виданих в Ялті Сталінові для полювання за ними на Заході советським мисливцям. Щодо малих народів, за визволення яких, ніби, згідно з принципами Атлантийської Хартії, велася війна, то про їхню долю, коли й згадувалося, то нехотя, як про річ неістотну. Доля Польщі Черчіля і Рузвельта мало цікавила, а інші народи, які за військовою стратегією мали бути окуповані советськими військами, ще менше. В Ялті просто собі проектували лінії на мапі світу так, як то видавалося тоді найзручніше для мірничих. І то є та дійсність, якої не треба забувати.

Плоско думає той, хто уявляє світ нині поділим на двоє. По одній стороні, мовляв, є комуністичний бльо́к, очолений ССРСР, а по другій союз антикомуністичних держав на чолі з ЗДА, а десь між ними там нейтралісти. Антикомуні-

стичний бльо́к, мовляв, докладає всіх сил, щоб подолати комунізм у світі, ведучи безпощадну боротьбу в себе. Щодо другого, то так. Ні ЗДА, ні Англія, ні, навіть, Франція не допустять розвиватись комунізму в себе, та він не має і виглядів на розвій в позасоветських країнах. Зовсім інакше справа у відносинах зовнішніх. Всі оті наші розмови про лихо від комунізму, про диктатуру в країнах, які завойовані комуністичною Росією, вирішного впливу на практичну політику не мали і не будуть мати. Що сталося з політикою визволення, проголошеною підчас виборів 1952 р.? Ні сліду, ні згадки. Так само було і в Ялті з отим визволенням. Коли зайшла мова про Польщу, якою вона має бути і який уряд має нею правити, то Черчіль, країна якого, ніби, вступила в війну з зобов'язанням до Польщі, запропонував не вживати назви „польський уряд за кордоном”, а називати „поляки за кордоном”. Про Польщу, як і про Україну рішали без них. І лихо поляків закордоном в тому, що цього вони ніяк не хочуть взяти собі в тямку. Коли зайшла мова про прирізання до Польщі території на заході, то Черчіль заговорив про польську гуску, якої „не можна перегодувати, щоб вона не здохла”. Не менш цинічним виглядало це відношення до малих держав, коли говорили про їхню участь в ОН. І Україну допустили в ОН головню тому, що тоді населення України, УПА, вело відкрити гарячу війну, проти советської Росії з її комунізмом, — за суверенну Україну. І це змусило Сталіна, говорячи про лінію Керзона, домагатись її, пригадувати голос українців. А коли б на Україні і Білорусії не було тієї боротьби, то й згадки про них не було б, як про інші республіки. Наївно думати, що вирішне значення, чи взагалі якесь значення, мали голоси в ОН. Включаючи Україну в ОН, думали про втихомирнення її, а це було в інтересах Сталіна і в інтересах Черчіля та Рузвельта, бож в ялтинських царських палацах, як-не-як, а мир укладали.

„VISNYK” — „THE HERALD”

Published Monthly by the Organization for
Defense of Four Freedoms of Ukraine, Inc. 123
Second Ave., New York, N. Y.

„Second class Mail Privileges Authorized at
New York, N. Y.”

I. Wowchuk Editor in Chief.

Address: P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

В ялтинській практиці політичній, властиво, нового мало внесено. Вже під час другої війни ту практику послідовно провадив і стосував Черчіль, кермуючись інтересами своєї країни так, як він їх розумів. Після поразки Франції і коляборації маршала Петена, Черчіль не кидав думки зговоритись, порозумітись з останнім, а ге-

нерала Де Голя, що очолював боротьбу проти німців за межами Франції, тільки терпів. І коли б те було в інтересах Англії, її перемоги, то з ним було б те саме, що з польським урядом Арцишевського, чи югославським королем Александром. Не зайво пригадати один із епізодів тих часів. Посилаючи до Югославії навесні 1944 р. Мекліна, як представника уряду до Тіта, Черчіль доручив Меклінові припинити всяку допомогу партизанам Михайловича. А коли Меклін пробував переконати першого міністра Велико-Британії, що така політика приведе до перемоги комунізму в Югославії, на це той, як розповідає Меклін в своїй книзі *Escape to adventure*, відповів: „А хіба ви збираєтесь після війни там оселитись? Ні? Я теж туди не поїду. Тому й не турбуйтеся цим”. І то була практична політика одного з найбільших мужів, що всіма фібрами душі своєї ненавидів і ненавидить комунізм. В своїй країні, він послідовно його й поборює. Але в зовнішніх відносинах, після війни, він не проти співжиття. Коли вірити „Правді”, то 4. липня 1954 р. Черчіль писав до Молотова „таємно і особисто”: „Я спробую встановити контакт з Вашим Урядом... Антон Іден, з яким Ви мали так багато дружніх розмов приїде разом зі мною. Я був би радий, коли б Ви повідомили мене, чи подобається Вам думка про дружню зустріч... Вона може бути прилюдною до зустрічі, на якій багато можна урегулювати”. Ото є практична політика. Тоді ця „дружня” зустріч не вдалася, головню під тиском опінії ЗДА та й Молотов, упоений успіхами в Женеві, перерахувався, але думки про зустріч не занехано. Про неї говориться в Парижі і Лондоні, її підтримують соціалісти Німеччини і в Вашингтоні її не відкидають. Хто зна, чи опублікування ялтинських документів, немає якогось зв'язку з отими розмовами про зустріч; для прохолодження отих, що, кермуються тільки практичною політикою, вважають, що демократія, про яку так багато говориться, то тільки для англійців та американців, і ладні йти на „дружні зустрічі” й договорення. А домовлятися немає про що. Аджеж відступати немає чого і немає куди. Ну ще про Формозу можна поторгуватись, ну про Австрію, а про Німеччину вже ні. Бо німці (Західня Німеччина) стали силою, яка не дозволить говорити без них, про їхню долю. І на азійському континенті немає

Е. М.

З НОТАТНИКА

13.III.55. Коли бачиш з якою, аж якби хоробливою пристрастю нищиться екскаваторами многолітні, часто квітучі, дерева — для побудови на їх місці многоповерхового „доходного дому” завжди приходить та сама думка:

Перший крок до відриву від Бога — це відрив від **матері**-Природи.

Сатана і численні — в нашій добі — сатаністи це чудово знають. І саме на цім пункті зосереджено їх систематично-постійні „цілівізаційні” зусилля. „Одірви людину від природи, а решта прийде сама собою”. Тут, між інш., треба шукати генези міських вавілонів, що їх почало будувати технократичне ХІХ ст. і які ніні наочно обертаються в абсурд (коли так піде ще трохи далі, то мешканців їх задушить, передовсім, самий лише бензіновий, фабричний і коїновий чад).

Трохи цікавих цитат:

Властивість, притаманна людині, що, як збірна істота, впливає на природу, є спротив бігові часу, відмова піддатися еволюції. Всі інші живі створіння їй підлягають, єдино людина намагається її змінити [...] в тім напрямку, що людська діяль-

уже куди відступати. Тому й всі розмови про зустріч чвірки, чи п'ятірки, яку кожна сторона буде по своєму укладати (одна вважатиме п'ятим Німеччину, а друга Червоний Китай), то тільки гра на проволоку. Стан є такий, що зговорення стало немислимим, бо ні одна, ні друга сторона не мають чим поступитись. Війна? Ні, активна і послідовна політика визволення народів, поневолених советською Росією, що не дозволить Советській Імперії устатилізувати, подолати в себе кризу, в якій вона перманентно перебуває після другої війни. Розв'язка нинішньої світової кризи може бути тільки в оперті на національні сили поневолених країн.

Ялтинські документи, з їх цинічним підходом до країн і народів, то урок для тих, що мир творили, а ще більше для тих народів, що хочуть здобути собі волю. В тих документах кожна строчка говорить, що волі народам на конференціях не дають, коли ті народи, самі їй не відстоюють, не боряться за неї.

ність запроваджує на землі зміни, які або приспішують, або припізнюють життя природи.

Це пише з приводу „атомової доби” не біолог і не філософ, лише французький інженер (Фернанд Турре), що, попрацювавши в техніці і усвідомивши собі куди вона тепер веде, почав замислюватись і перейшов на... етнологію та соціологію. І далі:

Отже людина приспішила процес парбвання, спустошуючи зарослий простір, часами стабілізуючи його залісненням знову. Але, назагал, техніка в своїх наслідках усуває геологічну еволюцію, оголюючи субстанції в найглибших верствах землі, завдяки схованості яких і могла, властиво, наступити четвертична ера, а, значить, могла з'явитися людина.

Розшукування і звільнювання проміньотворчих тіл є найновішим виявом того несвідомого стремління людської збірноти. Попередило їх масове звільнення і розпоршення в повітрі вуглеводнів. Всюди людина йде наперекір умовам, які уможливили розвій рослинності під кінець первотної ери і дозволили тваринам вийти з води. Ствердження це трівожить, трівожить не лише на сьогодні, але також і на далеке майбутнє людини, яка ніби уперлася — нищити умовини, необхідні для власного життя, як рівнож для життя рослин і тварин, необхідних товаришів її земного існування.

Страшний висновок. Тим страшніший, що автором його є не теолог чи поет, не філософ чи науковець, лише „тверезий” інженер, донедавна чинний представник промисловости і слуга технократії.

31.III.55. На еміграції вже від кількох літ виходять добре знані бувшим мешканцям Польщі „Вядомосьці Літерацке” під назвою просто „Вядомосьці”. Цей польський тижневик редаговано, як і раніше, дуже зручно й рухливо (редактор той самий).

Минає вже півтора десятки літ і то — яких-які історичні зміни наступили! Які метаморфози, які зрушення! Змінився отже, не міг не змінитися, і зміст колись найпочитнішого варшавського періодика: з модерністично-лібералізуючого не без снобістичних советських (о, розуміється, переважно „культурних”) симпатій — обернулися „Вядомосьці” на консервативно-патріотичний, майже „богоойчизняний” (як колись кпили варшавські „Вядомосьці” з правої преси) орган. На колись спокусливий „ко-

мунізм” („цікавий історичний експеримент”) сучасні лондонські „Вядомосьці” дихають сіркою й вогнем. Словом, змінилося багато, бо час іде..

Але в однім сучасні „Вядомосьці” залишилися незмінні. Це у своїм відношенні до „українців” і... у своїм, майже мазохістичнім, відношенні до підсвідомо укоханої „Росії”, її „великої” культури й очевидно, її „велетенської” літератури.

На цім відтинкові — аж подив бере! — nichts neues.

„Українці” — на цей термін „Вядомосьці”, певно, не без болю, тепер пристали — то щось таке середне поміж партією („вивротовце” і „за німецке пеньондзе”) і „кресовим” племенем (з природи своєї хтивим крові і спеціально полякожерчим). За останні часи тим „українцям” — від часу до часу — часопис офірує навіть хронікальну шпальту, а часом навіть статтю (пера п. Ю. Косача). Але „основний” факт, на жаль, залишається фактом... До дрібниць: українські прізвища „Вядомосьці” систематично-уперто транскрибують по-російському. Скажуть — дрібничка? Ні, то метода. Дійшло до того, що вже не лише „Ліс'енко”, а й історичний Дорошенко (гетьман) зробився „Дорош'енко”. Словом — „фонетична” метода. Але коли ходить про укоханих „росіян”, то там не менч систематично пишуть „Herzen”, „Hirpius” і „Bergholz”, хоч відомо кожному, що, не маючи звука „h” москалі вимовляють „Герцен”, „Гіппіус” і „Берхгольц”.

Виходить, отже, що фонетика тут ні причім. Це просто своєрідна форма „возз'єднання”...

Але є речі й менш „дрібні”. Минулого року б. прем'єр, славнозвісний Славоу-Складковський, умістив був спогад-новелю такого змісту. Шеф безпеки рапортує йому, міністрові внутрішніх справ Польщі, про спорадичне повстання в якимсь селі на Ковельщині. Прем'єр і міністр внутрішніх справ неприємно вражений, питає, чому заворушення не було в зародку здушене. Шеф поліції збентежено відповідає, що здушити немає можливости, бо „молоді хлопці йдуть з вилами й сокирами на карабіни й скоростріли польської поліції”.

Прем'єр заскочений: звідки у „простих хлопкув” така відвага? Це просто загадка. Він

Д. Донцов

ЦАРСЬКЕ ВЧОРА І БОЛЬШЕВИЦЬКЕ НИНІ

Автор „Історії Русов”, для якого живою була ще ганьба полтавського погрому, зупиняється над наслідками московського панування для України: наслідками матеріальної і моральної природи. Нав'язуючи до „рогожки”, в яку загорталися „дарунки”, що посилав цар гетьманам, автор завважує; „А московські дари суть усі в рогожах, то неминуче й народ живущий з ними, доведений буде до такої бідности, що вбереться в рогожі і під рогожі” (Історія Русов или Малой Росии, сочиненіе Георгия Конискаго, архиепископа Беларускаго, Москва, 1846, ст. 98). Пророцтво, що стало дійсністю за теперішнього „всеросійського” самодержавця.

Вкладаючи свою думку в уста однієї з най-

видатніших наших історичних постатей, автор стверджує, що „в московськiм народі панує... рабство й невільництво” на „що в них, крім Божого і царського, нема нічого власного і не може бути” (ст. 98). Ця його увага антиципує ряд глибоких уваг на ту ж тему європейських письменників XIX віку, які основну прикмету російської цивілізації, що відрізняє її від європейської, бачили в тім, що ні одиниця, ні ніяка верства, ні місто, ні церква — не мали впроваджених з свого власного права привілеїв: ні особистої незайманости, ні станової чи провінціоноальної самоуправи, ні одиниці чи стану взагалі, ні права власности. Все завдячували вони ласці царській і коли такі „права” набували, то лише аж до відкликання... Там органічна

напружено думає і раптом ...згадає. Лице його освітлює таємнича і цілком несподівана для шефа поліції — усмішка. Так. Це те саме село. Він вже знає. Він вже розгадав ту загадку. Та ж в тім самім селі року 1916 ночували „беліняци” — відділ кавалерії з першої бригади Пiлсудського. Він навіть бачив, як вони по-молодецькому залицялися до тих „Парасок” (оригінальний термін п. прем'єра) і умовлялися з ними. Таж то — просте, як помаранча: то — „сини беліняків”, то — „дзєці польске”, то — „наша крєв”. Так-так, саме тепер вони мусять мати (короткий арифметичний підрахунок) десь 18-19 років...

Такими літературними вправами на тему „українцув” займається на дозвіллі б. прем'єр б. Речі Посполитої, бо ж недарма він — гінеколог з освіти. І саме такого роду українську тематику радо містять вибагливо-рафіновані „Вядомосьці”, такі вражливі на „культурен” і взагалі, на „позьом”.

Для справедливости треба додати, що не всі польські прем'єри так „гінекологічно”-просто „розв'язують українське питання”. Напр. сучасний прем'єр п. Станіслав Мацкевіч, теж, до речі, літерат і, до речі, дуже (як літерат) талановитий, навіть розрізняє Гоголя (Gogol) — Українця від Гоголя — Росіянина (ц. т. автора „Мертвих Душ”). Не зовсім слушно, як бачимо, але й це є вже велетенський поступ, коли

пригадаємо, що п. Мацкевіч є автором капітальної праці про Достоевського і є „великою російською літературою”, мягко кажучи, загіпнотизований.

В однім з останніх чисел „Вядомосьці” п. Мацкевіч, пишучи про Жеромського і його захоплення Шевченком (замолоду Жеромський навіть перекладав Шевченка), мимоволі прохоплюється виразом „пісенька (piosnka) Шевченка”. В гієрархії літературних вартостей п. Мацкевіча творчість Шевченка, очевидно, кваліфікується, як „пісенька”... Кожен, розуміється, має свій смак, вподобання й мірило. Хай би й „пісенька”. І мимоволі пригадується Зигмунт Сераковський, приятель Шевченка і поляк (повішений пізніш Муравйовим-вішателем), що, як один з дуже небагатьох, бачив в „пісеньках” Шевченка — дослівно — Апокаліпсу („Tuż — spiewca Apokalipsy” — писав він в листі до Шевченка). Цікаво, який би вираз обличчя був у п. Мацкевіча (а — ще цікавіше — у п. редактора „Вядомосьці”), якби так хтось з „українцув” назвав вірші Виспянського „шлягерами”, а „Небожественну Комедію” Красінського — „кумедією”...

Р. S. Даремно думає новоявлений шевченколог в „Свободі”, що проблема національної інтегральности Шевченка є „трофаретом”.

Порадити б несподіваному шевченкознавцеві менше всезнайства і більше вихованости.

сполука власноправних суспільних сил. Тут стан розпорошеності, безправ'я. Система, яка на Україні по Полтаві приміювалася в цілій своїй розтягності, щоб за большевизму розвинутися до безприкладного цинізму. Її суть, так основно забуту нашим ХІХ віком, бачив ясно автор Історії.

Аналогію між тодішньою й нашою добою можна на підставі Історії простежити особливо в методах імперіяльної політики Москви на Україні. Ця аналогія є не раз просто несамовита. Не маю на увазі так часто згадувану розправу над мазепинцями царської Чека в Лебедині, де „тиранство і звірська лютість в жах приводили людську уяву“. Це була кара для одвертих ворогів. Поза ними були інші, укриті або лиш здогадні. Як поступалося з ними?

Насамперед були це царські підніжки, але все ж „хохли“, яким не довіряли, як не довіряють подібним типам і тепер. Тоді були Галагани і галаганята, а тепер були Любченки й любченята. І жахливо однакова була супроти них політика Москви...

Хоч галаганята і „дивувалися лагідности шведів“, які не робили таких насильств, як москалі, але що шведи „оскверняли середі й п'ятниці м'ясоїдженням“, то галаганята уважали їх за „нехристів“, „забирали в полон і доставляли цареві (разом з мазепинцями), за що давали їм жалованіє, спочатку грошима по кілька рублів, а наостанне — по чарці горілки з поздоровленням: „спасібо, хахльонок“ (стор. 204, 205, 209).

Яка знайома нам градація нагород за малоросійську „самоотверженність“ у службі Москві. Старалися галаганята — спершу за кілька рублів, потім — за чарку горілки, нарешті — за спасібі...

А тепер? Коли їх було мало, нагороджували Любченків за службу самодержавцеві посадами прем'єрів чи прокураторів „української республіки“ або послів в Європі від УССР. Стало їх більше — зіпхнули до підрядних „народніх комісаріятів“ або просто в „сексоти“. Далі лише дякували їм, аж нарешті казали їм собі дякувати!

Тим, хто не афішував московського патріотизму, але якому не можна було довести ніякого ворожого вчинку, — тим злочини вигадувалися й пришивалися. Тепер за большевизму

такі фігурують як „вредителі“ або „саботажники“. Отже й цю методу, не большевики вдумали, і тут вони показалися невільничими учнями царату... Коли, — пише автор Історії, — треба було ліквідувати таких мазепинців чи полуботківців, якими ніяким способом не можна було довести, їх в „іменнім указі царським в Малоросії уопублікованім“, покарали за звичайне „вредительство“, а саме: що „ті вівці й барани дорогоцінні, яких цар спровадив з Шлезьку і роздав був на утримання і годовання на Україні, — що вони повиздыхали, але не з своїх хвороб, лише від недбалства і лихих замірів“ отих полуботківців, які не про трудящий люд думали, лише про політику, „про свої сейми та вибори“ (стор. 230).

„Хохлів“-саботажистів карали, крий Боже, не за те, що були українцями, лише за нищення сталінських тракторів в ХХ віці, і за нищення царських баранів в ХVІІІ віці. Подиву гідна тяглість імперіяльних метод правління, традицій і політичної винахідливості!

Трагічна була доля більш непевних, яких здушене завзяття ще не знати в який бік могло обернутися, яких енергії треба було дати вихід, зв'язавши з собою злочином пролитої крові. І тут знову — несамовито однакова метода!

Хвильовий в „Я“ (романтика) пише, що „єдина дорога до загірних озер комуни“ вела його героя через труп матері; лише піднівши на неї руку, міг український комуніст довести свою лояльність Москві... Той самий мотив у Сосюри, який мусить іти „на тихі води далекої комуни“ не інакше, як „через кістки“ свого народу... Так само українець - большевик в „Смерті“ Антоненка-Давидовича: „І тоді, — зв'яється, — коли перед очима з'явиться їхня кров, коли кров повстанців... хоч раз впаде на мою голову, заляпає руки — тоді сміливо, без вагань можна буде самому собі сказати: — я большевик“... Звідки ця потворна ідея настирливо повторюється у трьох таких маркантних советських письменників, а може й в інших? Їх власна вона чи нав'яна з-зовні? Мабуть, нав'яна. І про це якраз свідчить автор Історії Русов, свідчить, що й тоді домагалася Москва таких самих доказів лояльності, свідомо ставляла недоійшлих, хитливих галаганят якраз на таку спробу. Читаємо там, як частини українського війська, за шведчини, були післані

в Роменщину для укарання прихильного шведам українського населення: „Виправа на Роменщину мала дві політичні причини... Одну, покарати роменців за те, що прийняли у себе на квартири шведську армію... а другу — випробувати, як на пробнім камені, вірність і ревність військ малоросійських”, доручивши їм каїнову роботу. „І ці війська, неначе приголомшені і обезумлені, з зажмуреними очима і з скам'янілим серцем руйнували... свою ж таки невинну братію” (стор. 213) ...як матір або повстанців герої советських авторів. Те саме вимагали від них за Полтави, що й від героїв Хвильового, Антоненка-Давидовича й Сосюри за наших часів Москва, і так само сьогодні „приголомшені й обезумлені” цю роботу виконували. Чортівська метода Москви лишилася та сама, що тоді. І та сама ціль: сплюгавити душу, оплювати її, спідлити — було й є в намірі Москви.

Не бачили тієї методи представники демократичної „еліти”, але так ясно бачили її мазепинці!

Яке мало бути відношення свобідного народу до цієї тиранії? На це автор Історії дає таку саму відмінну від передвоєнного покоління XIX віку відповідь. Супроти цих „кайданів рабства і неволі”, „лучше, аніж їх зносити, бути нам у всегдашніх бранях за вольность” (стор. 89). Це голос поколінь Орликів, Гордієнків, Полуботків.

Проти кого мала вестися ця „всегдашня брань”? Ціла офіційна ідеологія драгоманівства уважала за недопустиму ересь говорити про боротьбу з Московщиною, навіть у минулім. Добрий тон затроєного соціалістичним дурманом покоління позволяв говорити лише про боротьбу з царатом, з режимом. Борцем лише проти царату був в очах того покоління Шевченко, борцем лише проти царату був Мазепа. Як же інакше задивлявся на це автор Історії! В уста мазепинця Полуботка — в його позвах з Петром — він вкладає ціле політичне „вірую”, яке міцно мусить шокувати недобитків демократичного століття. Коли пізніші демократи натякали про „три галузки” народу, він говорив „про наш народ” і (до Петра) про „твій народ”. Коли демократи розводилися про вищість і висококультурність росіян, він свій народ ставляє далеко вище московського народу, який „ледве вийшов з хаосу смутного времені”, зі стану повного „нічтожества” і який він просто

уважає за „мужиків” (стор. 229). А старшини у відповідь Мазепі (що відкрив їм свій намір спомогати Карла XII), заявили, що „потрібна переміна їх положення і що не можна зносити призирство в землі своїй від народу, нічим від них не ліпшого, але нахабного і скорого на всі зневаги” (стор. 204)... Мазепинці підіймали повстання не лиш проти царя, а й проти народу російського. Себе ж уважали не за касту лише, не за верству, але за провід, за аристократію, що представляла собою цілий народ, цілу націю, яку автор Історії відрізняє від люду. В їхніх очах їхня боротьба з Росією не була, як для політиків демократії, боротьбою верстви з режимом, лише нації з нацією, з яких українську представляла козацька старшина, російську — цар. Горді за чини своєї нації, вони згідливо відкидали претензії Москви „уважати козаків за щось рівнорядне з лопарями чи камчадалами”.

І треба завважити, що ці слова не були лише словами. Хто уважно стежив за перипетіями полтавської епопеї, той знає, що за Мазепою була майже ціла, за малими виїмками, старшина козацька; з другого боку, багато із здецидованих мазепинців цілим збігом подій (про які не місце тут говорити) були унерухомлені і перешкоджені виконати свій цілком виразний намір — піти за гетьманом.

І полтавський зрив мазепинців не був актом розпачі, ні необчисленим вибриком одчайдухів. Хоч в їхніх споминах жила ще руна, в яку попала Україна „від частих нашествій іноплеменників”, ставши ареною „всіх родів губительства і всесоження, обагрена і напоена кров'ю людською й вкрита попелом”, та все не відступали вони від думки „всегдашньої брані”.

З покоління Розумовського глузує Історія за те, що „спокійно доживало подій” або „обітованне Отче звише”; зміну на Україні уявляє він собі не як еволюцію чи утопію-ідилію, лише як день Божого гніву, як момент, коли кров проллята царем на Україні — „зшищеться от рода свого”, і просить, щоб „зілляв Бог чашу гніву свого” на прокляту імперію (стор. 232).

Автор підводив підсумки Полтавщини, аналізував політику Москви на Україні, її методи і „хвити”, перспективу для запановання над вольним народом” нової орди, матеріальної руйни й морального затруття, яке це панування

з собою несло. Формулював ряд постулатів української політики полтавської доби, підкреслював погорду представника цивілізованої нації до петрівських зайд; означав боротьбу з ними як змаг народу з народом, змаг довготривалий, накликаючи Божий гнів і помсту історії за кривди і пролляту кров, реабілітуючи тодішню провідну верству від нікчемного закиду вузького кастового егоїзму, бо ідучи за Мазепою вона „шукала лише свободи і ліпшого життя на власній землі своїй і мала про те задуми, властиві всьому людству” (стор. 213).

Скільки розуму політичного мали ті наші предки, поки не звиродніли і не обернулися в „малоросійське дворянство”. Скільки блискучої спостережливості! Скільки проникливості в осуді й оцінці з'явищ! Скільки аналогій має та полтавська епоха з епохою, що наступила по тім, як Україну прилучено до імперії, змонтованої Ленініми.

З Історії Русов визирає думка, що такий змаг, як кожний історичний змаг кожної нації, має тоді вигляди на супіх, коли веде його народ не в бакунівсько-драгоманівським сенсі „вільних громад” татарських людей, — лише в сенсі активної провідної верстви, що його представляє; не тоді, коли ця верства вироджується в демократичну юрбу, або в просто посідаючу клясу, яка людей й багатства краю „на свою привату употребляє”, в „вечное и потомственное владение” дістає, думаючи не про націю, а про службу „благополучній державі царського величства”... Лише тоді, коли ця верства є сповнена тією блискучою думкою, тією волею і тим патріотизмом, які навіть чужинця змушували в козацькій старшині бачити постаті, подібні до постатей Лівія, до постатей древнього Риму.

(Уривки із статті „1709-1939, Пам'ті мазепинців”. Львів, журнал „Вісник”, книги ч. 7-8).

„Історія Русів” друкується.

Видавництво просить читачів „Вісника” допомогти видати цю монументальну працю, — передплатити її.

Ціна книжки на попереднє замовлення (передплату) — 2.75.

Гроші за книжку надсилайте на адресу „Вісника”.

Видавництво.

І. Федорович

СКОТОВБИВЧА РЕФОРМА

Торік Хрущов в розмові з англійським професором Джоном Берналом сказав: „Немає на світі кращої птиці, як свиняча ковбаса”. Мабуть на цій підставі деякі наші журналісти вирішили наділити Микиту українським походженням. „Птиця” то хороша, але любить зерно, без нього не піймаєш її. Це, нарешті, зрозумів і Хрущов та й повідав тодіж: „Побільшуючи виробництво зерна, ми хочемо мати побільше такої птиці”. І почали роздумувати в Кремлі, як добути зерно, щоб мати ковбасу. Над цим ламає собі голову понад 30 років московська імперська диктатура. Року 1935 Сталін, що тоді теж пошукував зерна для імперії, проголосив: „Досягти через 2-3 роки збору зернових 7-8 мільярдів пудів”. Статистики прийняли були це за дійсність і підраховували так, що мовби й справді досягнуто те завдання, а з кремлівського Олімпу нераз стверджували, що зернову проблему розв'язано. Ще два роки тому, коли говорилося про занепад тваринництва на пленумі ЦК, підкреслювалось, що зерна в імперії вистачає. Не вистачало тільки м'яса, молока, овочів. А як спробували побільшити виробництво м'яса, надоїти більше молока, та виявилось, що мало й зерна. На торічньому пленумі ЦК (лютий, березень) винайшли, що зерно, то підстава всієї продукції сільськогосподарства, а „перш за все такої важливої галузі, як тваринництво”. Хоч це річ давно відома, відколи люди осіло господарюють, її подано, як відкриття пленуму ЦК з відповідними викладами і науковим обґрунтуванням „передової” советської науки.

Січневий пленум ЦК цього року знов радив над збільшенням виробництва тваринництва. На цю тему Хрущов дуже довго говорив, аж п'ять сторінок „Правди” зайняла його промова. І постанови ЦК в цій справі довжелезні. Почали з тваринництва, а виявилось, що „існуючий нині рівень зернового виробництва, як за валовим збором продукції, так і її товарова частина не задовольняє потреб народнього господарства”. Простіше кажучи, зерна в імперії добувається менше, як потрібно для задоволення населення. Советська статистика ніколи не подає цифр, вона говорить порівняльно

до якогось року. І на пленумі не сказано, скільки зібрано збіжжя минулого року. Аналізуючи ж зернову проблему, Хрущов, а за ним і резолюції, ствердив, що в 1954 р. зібрано більше, як зібрано попереднього року. Цього року думають, що, після доброго врожаю на азійських цілинах, зберуть більше, як торік і тоді, либонь, задовольняться потреби населення. Отака дійсність.

Іноді доводиться чути від людей, що ніби знають ту дійсність здивування: як воно так, що урожаї, мовляв, добрі, а хліба немає. Це дуже добре з'ясував в своїй програмовій доповіді Хрущов. Він висунув кардинальне завдання: „добути в найближчі 5-6 років десять мільярдів пудів хліба” (пуд дорівнює 16 кг.). Це завдання, як ствердив пленум, буде виконане, коли „мобілізуються зусилля колхозного селянства, робітництва, всього советського народу на підйом зернового господарства”. Програму, як бачимо, до 1960 р. поставлено велику аж 10 мільярдів, або на 2 мільярди більше від пляну Сталіна. Над виробленням цієї програми працював Держплан, Центральне-Статистичне управління, Міністерство Хліборобства — обчисляли скільки треба хліба і після обчислення ЦК ствердив, що тільки виконання цього „дозволить задовольнити повністю не тільки потреби населення хлібом, але й повністю забезпечить потреби тваринництва в фуражі”. Цьогорічного (1955) урожаю, як то вже згадано було, разом з урожаєм на цілинах, вистачить тільки для населення. Відкриття цікаве. Ствердили, що плянове советське господарство „досі не урахувало потреб зерна для тваринництва”. Тому тільки й хватало отих уявних сталінських восьми мільярдів. А тепер, як почали думати про ковбасу, то постала потреба нагодувати скот. І ЦК плянує, що з 10 мільярдів пудів, які колись з великим напруженням мають добути, тваринам приділиться 4 мільярди, а для споживання населення залишиться 6 мільярдів пудів, або 1 мільярд центнерів. Виходить, що досі в практиці зерна добувалося менше, як 6 мільярдів пудів.

Якщо повірити Хрущову, що потреби населення цього року будуть задоволені, то це значить, що в усій імперії добувається не більше, як 1 мільярд центнерів зерна на 220 мільйонів населення. Це той теоретичний максимум,

на який спромігся московський центр за 35 років свого хазяйнування. В практиці реального зерна добувається на якихось 100 мільйонів центнерів ще менше, або не більше, як 900 мільйонів центнерів. А це дає на душу населення тільки біля 4 центнерів. Багато це, чи мало? В царській Росії (1913 р.) видобувалося зерна на 1 душу населення 4,9 центнери. А через 35 років советського господарювання машинове, індустріалізоване, „передове” імперське хазяйство добуває тільки по 4 центнери на душу населення. Така мова цифр, що впливає з тверджень Хрущова, поданих ним, як велику перспективу на найближчі 5-6 років, для здійснення якої треба колосальної напруги всього населення. Цю мову цифр можна висловити простіше: імперському советському керівництвові за останні 5 років (1950-1954), після стабілізації посіву зернових на площі біля 100 мільйонів гектарів, не вистачає одної чверти валового збору зерна, щоб забезпечити населення за нормами 1913 р. Отака негативна зернова, динаміка — вона вбивча і тягне в прірву сільське господарство, а в першу чергу тваринництво.

До низької продуктивності треба додати колосальні втрати зерна при уборці. Про них Хрущов ствердив, що: „через затримку збирання урожаю в багатьох колхозах і совхозах втрачається до чверти вирощеного урожаю, а в деяких і більше”. За даними Синельніковської і Павлоградської станцій (Дніпропетровська область) втрати зерна, залежно від термінів збирання, виглядають так:

(В центнерах з га)

	Синельніківська		Павлог.	
	досв. станція	досв. станція	досв. станція	досв. станція
	Збір урожаю	Втрати	Збір урожаю	Втрати
Своєчасна уборка стиглого хліба	29,5	—	32,3	—
Збирання через:				
5 днів	28,4	1,1	30,8	1,5
10 днів	23,0	6,1	24,6	7,7
15 днів	21,6	7,9	22,8	9,5
20 днів	18,5	11,3	21,7	10,6

В більшості колхозів уборка триває не менше місяця, а пересічний урожай в колхозах не дорівнює й половині урожаю дослідних станцій.

Як видно з матеріалів цього річного пленуму ЦК, то „птиці”, про яку мріяв Хрущов, населення не побачить, доки буде советська імперія. Вже два роки піднімають сільське господарство на крутий узвіз, а на пленумі, відзначаючи збільшення поголів'я за ці два роки, Хрущов заявив, що „в багатьох республіках, краях і областях минулого року кількість скоту і його продуктивність не тільки не збільшилась, а навіть зменшилась”. (Названо 10 областей і вказано на низку інших і дві республіки, де поголів'я зменшилось за останні два роки). „В Красноградському Краї напр. є сприятливі умовини для розведення скоту і свиней. Між тим продуктивність корів в Краю виключно низька. І дорівнювалась торік 1290 клг. проти 1500 клг. в 1940 р., і 1442 клг. в 1953 р.” Цілковитим природньо, що при такій продуктивності пляни заготівлі молока торік в багатьох областях виконано ледви на 75%. (За статистикою — Ред.). Починаючи піднімати сільське господарство на крутий узвіз, колективне керівництво наказало збільшити поголів'я скоту. Тоді ж для цього були застосовані уявні пільги для колхозників, бо без присадибних господарств, які виконують ролю „телячих ясел”, з яких потім колхозники заготовляють поголів'я скоту, цей підйом був неможливий. За два роки підйому поголів'я свиней, як то видно з матеріалів пленуму, проти 1940 р. збільшилось „майже вдвічі”, а поголів'я корів, либонь, на 10% проти 1949 р. (Єзопівська статистика). Осяги? Жадних. Навпаки, деградація, бо виробництво свинини зменшилось в тих же областях з 1900 тон в 1940 р. до 1550 в минулому році, або на 20%. Те саме й з молоком. Свиноподібних і коровоподібних тварин стало ніби більше за ці два роки (статистика), а молока й м'яса менше. І то не поодинокі випадки, а, як ствердив Хрущов, таких прикладів багато. То не стан в одній, чи двох відсталих областях, а типове для всієї імперії через два роки підйому.

Читає запитає, як же то може бути, що свиней стало більше, а свинини менше, так само й з коровами та молоком. Та справа в тому, що більше стало за статистикою, а крім того і в свинському світі, як і в коров'ячому, голова від голови різниться. На пленумі стверджено, що колхозники здають: „беконних свиней, замість

плянованих 30%, тільки 3%, сальних, замість плянованих 35%, тільки 6%, а м'ясних (тощих) 69% замість плянованих 35, а 22% свиней здається не кондиційних, вагою по 30 клр.” Такий стан обурило реформатора Хрущова і він назвав імперське хазяйнування „свинством”. Не ліпше і з заготівлею ялового м'яса. За рік (1.10.53 — 1.10.54) на заготівлях втрачено 42.000 тон, цебто не менше як 150.000 голів скоту. Не підйом виходить, а скотовбивство. А з птицею ще гірше. Чимало районів, в яких на 100 га зернових придбано 340 яєць, цебто випродуковано по 3 яйця на га. В одноосібному господарстві це дорівнювалось продукції двох курок.

Читачі не долюблюють цифр, нудьгують над ними, а вони повчальні. Тимбільше, що їх проголосив голова ЦК, той, хто береться вивести сільське господарство імперії на крутий узвіз, плянуючи за 5-6 років всього того, чого бракує тепер (м'ясо, молоко, яйця, шерсть) видобути вдвічі більше, як було досі. Для здійснення нової „геніяльної” реформи в тваринництві не вистачає зерна. І реформатор вирішив, що кукурудза врятує, вивезе. На неї тепер всі надії. Їй припала найбільша честь. Що за чудесна рослина: її й силосують, її й на сіно, і на пашу, і на зерно в різних стиглостях — словом зернову проблему зведено до лозунгу: в кукурудзі рятуюнок, дайш кукурудзу”. В науку до американців, як її плекати.

Які висновки можна зробити з отих цифр, що ними оперувалося на цьому річному пленумі ЦК? Хоч говорилося про крутий підйом, ніби для піднесення життєвого рівня населення, а за єзопівською мовою кремлівських вождів, ховалася безпросвітна, непроглядна дійсність. З досвіду попередніх років знаємо, що коли „вожди” говорять про піднесення виробництва в колхозах чи розв'язують зернову проблему (Яковлів 1933 р., Сталін 1935 р., Колективне Керівництво 1953 р.), то мають на увазі не стільки саме сільське господарське виробництво, як в першу чергу обов'язкові поставки і заготівлю сільсько-господарських продуктів. І цього річного пленуму, намічаючи шляхи до крутого підйому, найбільше уваги приділив поставкам і заготівлям. Лейтмотивом всього було: збільшити продукцію вдвоє, тоді заготовимо стільки то. Висновок один: низька продуктивність сільського господарства в імперії

п'яногового виробництва поширюється на цілі виробничі райони, республіки. З Москви все стлянується і заберуть через централізовану заготівлю, а для поставання місцевого населення нехай керівництво шукає можливостей і використовувує їх. За годод центр не хоче відповідати, а хоче перекасти його п'яново на район. Централістична заготівля, коли її практикується де, то в часи великої напруги, в час вини. В советській імперії її удосконалюють для крутого підйому сільського господарства. Машиново-тракторні станції, за поставками цього горічного п'яному ЦК, набувають ще одної державної функції. Досі вони були знаряддям прабунку за обробіток кохозної землі і до заготівель продуктів не втручались, тепер вони перебирають на себе і завдання заготівель, хоч вся заготівельна система, яка існувала, зберігається. Агрономи і зоотехніки МТС, як і всі фахівці, будуть відповідати перед державою не тільки за виробництво, а й за заготівлю того, що виробляється. Тисячі адміністративно-політичних робітників посилають до МТС, щоб Петворити їх остаточно в "державні фортеці". Справу заготівель заторкнута тут побічно, щоб показати, що вона вже нині зарожує центрові зривом всієї господарської системи.

Зривнувши стару сільсько-господарську культуру національних країн, боцьшевики не спромоглися створити нової сільсько-господарської культури. Перманентна лихоманка, брак стаєї системи землекористування, а що найголовніше нехять і спротив національного села до всіх міроприємств московського уряду — зводять на нівець всі спроби піднести сільське господарство. Не вперше московський уряд шукає виходу з кризи, з якої не виходить сільське господарство, а з ним і вся економіка імперії. Тільки за останні два роки, скільки то заходів вжито (постанови, переміщення со-тень тисяч людей і адміністративно-політично-го апарату та інші), а вислід жадалого. Та й не може його бути, бо сама кохозна система, як інструмент імперської політики, зумовляє такий стан, він є її настійком. Імперська система лімітує виробництво так, що уряд тільки те й робить, що шукає способів, щоб збільшити виробництво зерна, аби хоч хітвом забезпечити населення. Тонитьба за зерном не дозволяє організувати сівозмінні, без якої нормаль-

зарожує звести на нівець, зірвати всю систему державних заготівель, ставлячи під зарп'яні всі п'яни озброєння, а про "догнати і перелати" нема що й думати. За даними проф. В. П. Подетіки кожний продуцент советського сільського господарства, урахувуючи і його родину, може прогродувати від 1,2 до 1,5 меш-ському советського Союзу, незайнятих в сіль-ському господарстві. (В сільському господарстві імперії зайнято біля 100 мільйонів населення). Тоді, як в Західній Німеччині такий же продуцент сільського господарства може прогродувати 4 незайнятих в сільському господарстві, а в ЗДА — 7. Отака низька продуктивність з тенденцією ще більшого спаду і змушує вою-дарів Кремля шукати способів її підйому, щоб пртувати в першу черпу державні заготівлі.

Недарма ж на п'яному справі заготівель приділено дуже багато уваги. Що нового п'яну-ють? Централізовані заготівлі зберігаються і посилюються. А що до розподілу заготовлених продуктів, то тут п'янується, щоб райони самі себе поставали, виходячи з своїх природних можливостей. Цебо вводиться система бато-жіння керівників. Хочете, щоб міста і населення вашого району мали що їсти, то заготовте все, що належить за централізованим п'яном, а про населення самі подумайте, як здобути для задоволення його потреб конечні продукти. І коли район через погане використання своїх можливостей не одержує якоїсь кількості продуктів, що п'янувалося при обліку його можливостей, то за це відповідає місцева керівництво. Коли продуктів не хватає, то зна-чить місцеві керівники порано працювали, по-гано вишуквали додаткові резерви для того, щоб повніше задовольнити потреби населення в м'ясі, маслі, молочі, картоплі, овочах, фруктах і других продуктах місцевого виробництва. В такому разі місцеві керівники вже не можуть вказувати на те, що союзні органи не виділили їм з фонду". Як не нагадає 1933, 1934 pp., ко-ли кожний завод мав організовувати призавод-ські допоміжні господарства, щоб поліпшити харчування робітників за рахунок своїх завод-ських можливостей. І в совхозах тоді кожннй фарма, чи участок для поліпшення харчування робітників пробувала вести своє, понад-п'янове допоміжне господарство. Крім п'янового це й понад-п'янове. Тепер маштаб того понад-

не ведення господарства неможливе. Цього року вже менше захоплення цілиною, хоч цієї авантюрицької затії ще не відкинуто, не занехано, але головний натиск ставиться на збільшення урожайності з старих колхозних земель. Та й тут перепона, бо для збільшення урожайності на них потрібні добрива (твердить Хрущов). А для виробництва їх треба будувати заводи. „А ми не можемо чекати”, розпачливо заявив реформатор Хрущов. Знамените признание. А справа, звичайно і не в добривах. А в отому хазяїнові, якого перетворено в робота. Він ніби покірний, а за тією покорою, ховається спротив всім міроприємствам імперського господарювання. На пленумі ЦК КПУ Корнійчук навів цікавий приклад. „За даними областей (в Україні) значилося, що колхози посадили картоплю квадратом гніздовим способом на площі 204 тисячі га. Але це тільки на папері. Рахували нпр., що в Чернігівській області посаджено цим способом картоплі 21 тисяча га, а фактично при перевірці в області не могли знайти ні одного га, посадженого цим способом”. (Комуніст, ч. 3, 1954 р.). Те буде і з кукурудзою. Тому- то в Москві ще більше закручують шруби централістичних обручів: реорганізують ще МТС, висилають до них тисячі адміністративно-політичних кадрів-підганяйлів. А хазяїн землі, селянство національних республік, стоїть осторонь, з боку крутого узвозу, на який хочуть вивести сільське господарство з Кремля. Воно не садить картоплі гніздовим способом, не сіє вчасно, не поспішає убирати. Імперська машина крутиться, гуде трансмісія, а вперед не рухається. Бо зруйновано ґрунт, по сосетизованій дорозі, вона не поїде, скільки б її не накручували імперські погоничі.

Дехто думає, що останні реформатори (Сталін, Хрущов), з'явилися тільки за большевиків. Ні. Про них писав і російський сатирик Щедрин, як про типову прикмету російської духовости. Типовим для них було і тепер є, що вони не числились і не числяться з жадними перешкодами. Коли одному з них говорили, що з його реформи нічого не вийде, бо це все одно, що на камені жито сіяти, „помпадур” відказав: „і посіємо”. А на зауваження, що жито не виросте, „помпадур” гнівно викрикнув: „виросте!”. А не виросте, то камінь батогами одчухраємо”. Теперішній „помпадур” М. Хрущов не раз на пле-

ОДНА З БАГАТЬОХ

Інструкція, яку тут наводимо, дуже цікава, — в ній стиль московсько-большевницької доби. Хоч в інструкції мов нічого не говорить нового, а вирніше говорить мало, тим не менш вона важна, бо в ній московський уряд признається, як він ліквідував селянство. Інструкція попала, як твердить редакція „СВ”, до Вашингтону з Берліну, куди привезли її німці з Смоленська. Через чотири роки війни з національним селянством, яку вів московський уряд за ліквідацію національної вітальної сили, він видав цю таємну інструкцію, так би мовити, після генеральної баталії. На Україні, як знаємо, після запеклої війни проти селянства, застосовано було облогу села голодом (в 1933-4 рр.). Облога то кінцева фаза відкритої війни проти села, а найгарячіший бій припадав на 1930/31 рр.

Таємна інструкція, в якійсь мірі, як урядовий документ, відбиває методи цієї жорстокої війни. Селянство було поставлено поза законом, як бачимо з сухої урядової мови інструкції, воно не мовчало і не підкорялось, а протиставилось і боролось. Модотов з Сталіном, автори інструкції, не відмовляються від війни і в цій кінцевій фазі. Вони тільки ніби нормалізують її, перекладаючи вину на апарат, що не вмів в нових обставинах воювати.

Вбираючи дальнішу боротьбу проти селянства, ніби, в законні норми, інструкція на кожному кроці дає змогу імперсько-большевницькому апаратові діяти, як то було і до неї. Перелік злочинів в другому розділі (п. 2) такий широкий і поданий так загальною, що під ті злочини можна підводити найменше ухилення від норм центру. Уряд стверджує, що в тюрмах, в травні 1933 р. було 800 тисяч (офіційно), сюди не входили ті, які вже були виселені. Це тільки ті, що чекали виселення. Вказуючи на konieczність зменшити те число, уряд кермується не якимись там гуманними мотивами, а необхідністю розвантажити тюрми. Приписка в кінці інструкції, якою зобов'язується НКЮ і НКЗдоровля ліквідувати плямистий тиф у в'язницях, найпромовистіше говорить про причину видання цього документу советсько-імперської доби. А хлібні пайки! Та й увесь стиль, ота урядова мотивація. Цікава й плянова рознарядка про виселення, за якою на Україну припадає найбільше число. І це тоді, коли суцільну колективізацію в Україні було закінчено два роки перед тим, а в етнічній Московщині, вона тільки починалася і то з різними оберегами, обмеженнями.

Цього року припадає 25-та річниця найбільшого спро-

нумі повертався до отого старого випробованого способу „батоження”, закликаючи мобілізувати, заставати. То типова імперська метода.

Преса повідомила, що Булганін, Хрущов і Мікоян вибралися в різні кінці Імперії, щоб батожити людей, змушувати їх вивозити сільське господарство з прірви на імперський узвіз. Лихо буде, як бувало й раніше. А вивезти не вивезуть.

*Цифри і цитати наведено з доповіді Хрущова на Пленумі ЦК. К.П.С.С. Правда Ч. 34 З. 3. 1955 р.

тиву й боротьби українського селянства проти імперського оботарення його в колхозах. Річниця найтяжчої війни, яку вела советська імперія проти України за приборкання національного духа й ліквідацію вітальної національної сили. Москва в тій битві перемогла, але війни не виграла, вона триває.

РЕДАКЦІЯ

Таємно. Не для друку.

ІНСТРУКЦІЯ

ВСІМ ПАРТІЙНО СОВЕТСЬКИМ РОБІТНИКАМ І ВСІМ ОРГАНАМ ОГПУ, СУДУ І ПРОКУРАТУРИ

Шалений спротив кулацтва проти колхозного руху трудящих селян, що розгонувався ще в кінці 1929 р., і виявлявся в формі підпалювань майна і терористичних актах проти колхозних діячів, створив konieczність застосування советською владою масових арештів і гострих форм репресій через масове виселення кулаків і підкулачників в північні й далекі краї.

Дальніший спротив кулацьких елементів, шкідництво в колхозах і совхозах, викрите в 1932 р., широко розповсюджене масове нищення колхозного і совхозного майна — вимагали дальнішого посилення репресивних заходів проти кулацьких елементів і різних саботажників.

Отже останні роки нашої роботи на селі були роками боротьби за ліквідацію кулацтва і перемогу колхозів. І ці три роки боротьби привели до ліквідації сил наших ворогів на селі, остаточно закріпивши наші советські соціалістичні позиції в селі.

Підводячи підсумки, ми можемо тепер сказати, що позиції одноособового господарства уже подолані в усіх основних районах ССРСР, колхозні стали загально визнаною й пануючою формою господарства на селі, колхозний рух міцний, повна перемога колхозного ладу в селі забезпечена.

Тепер завдання не в тому, щоб оборонити колхозну форму господарства й її боротьбу проти приватної форми господарства, бо це завдання уже розв'язане з успіхом. Тепер завдання є в тому, щоб піти назустріч бажанню одноособових селян іти в колхозні і допомогти їм увійти туди, де тільки й можуть вони зберегти себе від небезпеки злиднів і голоду.

ЦК і СНК ССРСР вважають, що всі ці обставини створюють в селі нові сприятливі умови, які дають можливість припинити, як правило, примінення масових виселень і гострих репресій проти селянства. ЦК і СНК вважають, що після наших успіхів в селі, настав час, коли ми вже не потребуємо масових репресій, які зачіпають, як відомо не тільки кулаків, але й одноосібників та колхозників. Правда, з низки областей все ще надходять вимоги про масове виселення з сіл і застосування гострих форм репресій. В ЦК і СНК є заявки на негайне виселення із областей і країв коло 100 тисяч родин. В ЦК і СНК є відомості, з яких видно, що масові арешти на селі все ще продовжуються. Арештовують голови колхозів і члени управ колхозів. Арештовують голови сельрад і секретарі осередків. Арештовують районні і краєві уповноважені. Арештують всі, кому тільки хочеться і хто, власне кажучи, не має ніякого права заарештовувати. Не дивно, що при

такій сваволі арештів, органи що мають право заарештовувати в тому числі й органи ОГПУ, і зокрема міліція, гублять чуття міри й часто роблять арешти без всяких підстав, діючи за правилом: спочатку заарештувати, а потім розібрати. Але про що все це говорить?

Все це говорить про те, що в обдастях і краях є ще немало товаришів, які не зрозуміли нових обставин і продовжують жити в минулому. Все це говорить про те, що не дивлячись на нові обставини, які вимагають перенести центр ваги на масову політичну й організаційну роботу, ці товариші хапаються за важливі форми роботи, які вже не відповідають новим обставинам і створюють загрозу послаблення авторитету советської влади на селі. Подібне на те, що ці товариші ладні підмінити і вже підмінюють політичну роботу в масах з метою ізоляції кулацьких і антиколхозних елементів — адміністративно чекістськими „операціями” органів ГПУ і міліції, не розуміючи, що подібна заміна, коли вона прийме масовий характер, може звести на нівець вплив нашої партії на селі.

Ці товариші мабуть не розуміють, що метода масового виселення селян за межі краю уже пережила себе, що виселювання можна застосовувати лише в окремих випадках і тільки до головачів і організаторів боротьби проти колхозів.

Ці товариші не розуміють, що метода масових і хаотичних арештів, коли тільки можна вважати її метою, в нових умовах дає лише негативні наслідки, що призводять до спаду авторитету советської влади, що арешти мають бути обмежені і суворо контрольовані органами, що арешти можна застосовувати тільки до активних ворогів советської влади. ЦК і СНК не має сумніву, що всі ці і подібні їм помилки та ухили від дії партії будуть ліквідовані в найкоротший термін.

Було б помилково думати, що за нових обставин і переходу до нових методів роботи, треба послабити чи ліквідувати клясову боротьбу на селі. Навпаки, клясова боротьба в селі буде неминуче загострюватись. Вона буде загострюватись, бо клясовий вогор бачить, що кожозні перемагли, він бачить, що наступили останні дні його існування, — і він не може не хапатись з розпачу за найгостріші форми боротьби з советською владою. Тому не може бути й мови про послаблення нашої боротьби з клясовим ворогом. Навпаки, наша боротьба має бути всебічно посилена, наша шилність всебічно загострена. Мова йде, таким чином, про посилення нашої боротьби з ворогом. Але справа в тому, що послабити боротьбу з клясовим ворогом і ліквідування його за допомогою старих методів роботи неможливе в теперішній новій обставині, бо вони, ці методи, пережили себе. Мова йде, таким чином, про те, щоб поліпшити старі способи боротьби, раціоналізувати їх і зробити наші удари більш влучними й організованими. Мова йде, нарешті, про те, що кожний наш удар був заздалегідь підготований політично, щоб кожний наш удар підкріплювався діями широких селянських мас. Бо тільки при таких способах поліпшення наших методів роботи, можемо домогтися того, щоб остаточно ліквідувати клясового ворога в селі. ЦК і СНК не мають сумніву, що всі наші партійно советські й чекістсько-судебні організації зважать на нові

обставини, створені після наших перемог і відповідно перебудують свою працю, достосовуючи її до нових умов боротьби. ЦК ВКП(б) і СНК ССРСР ухвалюють;

1) Про припинення масових виселень селян.

Негайно припинити масові виселення селян. Виселення допускати тільки в індивідуальних і окремих випадках у відношенні до тих господарств, голови яких ведуть активну боротьбу проти колхозів і організують відмовлення від сівби і заготовок. Виселення дозволяти тільки в таких нормах:

Україна	2.000
Північний Кавказ	1.000
Н. Волга	1.000
Середня Волга	1.000
ЦЧО	1.000
Урал	1.000
Горківський край	1.000
Зап. Сибір	1.000
Східн. Сибір	1.000
Білорусія	500
Зах. Область	500
Башкирія	500
Закавказзя	500
Середн. Азія	500
Разом	12.000

II) Про упорядкування арештів.

1) Заборонити переводити арешти особам, що не мають уповноваження за законом — головам РВК, районним і краєвим уповноваженим, головам сільрад, головам колхозів і колхозних об'єднань, секретарям осередків і інш.

Арешти можуть переводити тільки органи прокуратури, ОГПУ і начальники міліції. Слідчі можуть переводити арешти тільки за попередньою санкцією прокурора. Арешти, які переводять начальники міліції повинні бути підтверджені, або анульовані уповноваженими ОГПУ або прокуратурою не пізніше 48 годин після арешту.

2) Заборонити органам прокуратури, ОГПУ і міліції застосовувати засоби ув'язнення до суду за маловажні злочини.

Для перестороги можуть бути ув'язнені до суду особи, обвинувачені в справах: контрреволюції, тер.-актів, шкідництва, бандитизму і грабунків, шпіонажу, перехід кордону; контрабанди, вбивства і тяжкі поранення, великі крадіжки і розтрати. Професійна спекуляція, валютчики, фальшиво-монетчики, злісне хуліганство і професійні рецидивісти.

3) Встановити, що при арештах органами ОГПУ попереднє погодження прокурорського нагляду в усіх справах, крім справ терористичних підпалювань, шпіонажу і переміщувачів, політичного бандитизму і контрреволюції антипартиїних групіровок. Встановлений в цьому пункті порядок вводиться в життя для ДВК, середньої Азії і Казахстану тільки через 6 місяців.

4) Зобов'язати прокурора ССРСР і ОГПУ забезпечити неухильне виконання інструкції 1922 р. про порядок прокурорської контролі за арештами і утримання в ув'язненні осіб, заарештованих ОГПУ.

III. Про розвантаження в'язниць.

1) Встановити, що максимальна кількість осіб, які

можуть триматись під арештом у в'язницях НКЮ і ОГПУ і Годовного Управління Міліції, крім таборів і колоній, не може перевищувати 400.000 осіб на весь Союз ССРСР. Зобов'язати прокурора ССРСР і ОГПУ на протязі двох декад визначити кількість ув'язнених по окремих Республіках і областях (краях), виходячи з зазначеної вище загальної цифри.

Зобов'язати ОГПУ, НКЮ Союзних Республік і прокуратуру ССРСР негайно приступити до розвантаження в'язниць і протягом двох місяців довести загальну кількість ув'язнених з 800.000 до 400.000. Відповідальність за виконання цієї постанови покласти на прокуратуру ССРСР.

2) Встановити для кожного місця ув'язнення максимальну цифру людей, що можуть утриматись там під арештом, виходячи з встановленої вище цифри 400.000. Заборонити начальникам в'язниць тримати арештованих в приміщеннях при міліціях не більше трьох днів. Обов'язково забезпечити заарештованих хлібним пайком.

4) Запропонувати ОГПУ, НКЮ Союзних Республік і Прокуратурі ССРСР негайно організувати перегляд особового складу ув'язнених з тим, щоб всім, крім особливо небезпечних елементів, замінити арешт іншими мірами. (Поручительство, заклад, підписка про невиїзд).

5) У відношенні до засуджених провести такі міроприємства:

а) всім засудженим судом до трьох років замінити вирок примусовими роботами до одного року, а останній термін вважати умовним,

б) засуджених від 3-5 років включно — направити в трудові виселки ОГПУ,

в) засуджених на термін вище, ніж 5 років, направити в табори ОГПУ,

б) Кулаків, засуджених на термін від 3-5 років включно, належить направити в трудові виселки разом з особами, що є на їх утриманні.

Пропущено п. 7-10, де говориться про організацію комісії для розвантаження місць ув'язнення.

Зобов'язати НКЮ Союзних Республік і Наркоми Здорова протягом місяця повністю ліквідувати плямисто-тифозні захворювання в місцях ув'язнення.

Голова Совета Народних Комісарів
ССРСР В. Молотов (Скрябін)

Секретар ЦК ВКП(б) Я. Сталін

8. травня 1933 р. п. 6028

(передруковано з С. В.)

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА“

Гр. Косинка

ЗА ВОРІТЬМИ

I.

Лемківка притоптана та завіяна пилом, мов той шпориш на вигоні.

Ішла степом — на чорноземі не стала, і не успіла річку Червону перебрести, як треба було розсіяти хати з повітками на дрібних пісках, в отій червоній шилюзі, що з неї Лемківці збиралися хліб їсти.

Білували шилюгу на сапети, плели корзини мальовані, та по два злоти продавали, — не помоглося; пів села рушало за царизни по заробітках, і тільки влітку економія пана Пшіндзьовського давала заробити на штани та спідницю...

— Мабуть ніхто, — казали сусідні села, — не вміє так любити землю, як оті люди з пісків...

Вони заздрили; справді: городи, хоч і порізані, мов ті стрічки молодої, а родили Лемківцям картоплі з капустою аж на цілу зиму...

Революція прирізала панської, але на родючій картоплі розплодилося у всякого отого кукілю, що снаги мужицької, аби хватало сорочку на плечі стулити...

І недурно ж ото сидить вдова — Марта на жорості за ворітьми, та в'яже свої думки, мов осіннє сонце бабине літо по стерні і пускає одну за другою в степ, як ластівку; у чорних просах степу мріють заіржавлені рейки залізниці і п'ять раз день-у-день, здається Марті, пробігає, не спиняючись на Лемківському перегоні, поїзд...

Марта за думками хитає головою, її найменша дочка-семиліток Варка грається з дівчорою коло сусіднього двору; понасипали маленькі кубашки піску, це — кавуни, а Парасчин білоголовий Демидок — за діда-сторожа, і бігають дорогою, коло баштану, тільки злодії та собаки.

Варка трохи захрипла і коли ловить прудкого Політка, з гарчанням падає на коліна, хватає його за колошу білих штаненят і починає довго та глухо гавкати. Демидок ховається тоді за вербою і прицілившись з дерев'яної ложі, стріляє — „бу-х-х!"; злодії розбігаються, за ними женеться здовж вулиці Варка, а „під-

стреленого" Політка ведуть під повітку — там має бути міліція...

Дорогою до міліції Політок збирається тікати, його ловлять тоді вже всі, не помічаючи, що він от-от не збив з ніг баби Горпинки.

— Бий його сила божа! Наче каменюкою хто влупив: і не стид-страм — здорові отакі, в комсомол писать треба, а вони баштанують!

— Магай-бі, Марто, — привіталась побожно Горпинка і здивовано кивнула головою на мішок з нарізаними соняшниками та сапет навибраних огірків.

— Оце так неділю вшанувала — соняшників мішок навернула?

— Переспіють же, бабо... Та ще внадилися горобці: клюють, клюють... Хіба мені у будній день є коли за чужою роботою, хоч у гору глянуть? — почала виправдуватись Марта, зідхнула і сказала:

— Од п'ятниці панщину Гордієвому Петру робила; гречку зв'язала, просо на березі вижала, а своє горобці допивають...

— Не бійся, — таємниче одказала їй Горпинка, — у Сторчака не будуть пити, він знає таке слово, що скаже горобцям: — „Летіть на коноплі"! — здіймуться наче буря та, а його добра ніколи не зачеплять.

Марта смутно усміхнулася: Якби ж то, бабо, ми яке слово знали... А я, правду кажучи і не вірю цьому, мене всі відьмою дражнять; була корова — була відьма, а продала в голодовку — чужих діти пасуть..

— Не кажи мені цього, — заперечувала, присідаючи на жоростах, Горпинка, — бо вже хай не дасть збрехать Петро Гордійчин: мололи, каже, восени у Захарка Вовка (рідня якась твоя?), а дід один божився — розказував: „Плачеться, каже, один чоловік на пацюків — не можна нічого в млині вдержати, наче наслав хто, а Гайворонський дід (він уже покійний) слухав-слухав, засміявся, та: — „А що б ти дав мені, як виведу зараз пацюків?"

Той чоловік йому з одного слова: „П'ять пудів пшенишно"... Він тоді вийшов з млина: „Дивіться люди добрі", — поговорив щось, обійшов млина, помахав руками:

— „Хлопці, — це так до пацюків, — виходьте до мене, де який є”!..

— І — матінко моя, як посунули вони, як посунули — так того горба заїздного і вкрили, стоять тільки та вусики у муці витрушують, лавою стали, як ті москалі — ні чичирк.

А дід махнув рукою: „На чотири лави, хлопці, розбийтеся, хто куди, а в цьому млині хай духу вашого не буде!”..

А ти не віриш; є голубко, такі люди, хай Бог береже...

— Трам-та, трам-та... — сокоріла Горпинка, але смутку Мартиноного не розвіяла, бо вп'ялися її очі у стіжок з п'яти кіп жита і не можна нікуди одвести — так наче вимірюють на серце тугу.

— Прийдеться, мабуть, — гадає Марта — й овечата продати під осінь, а ціна ж тепер на скотину — не годуй краще...

Горпинка трохи згодом, помовчавши: Обтикалась ти ними, як дівка гвоздиками: і ні до людей, ні до Бога... А сьогодні така прехороша служба була, наче у великдень на утрени; батюшка говорив про голод: Бога, каже, забули, а церкви хочуть за налоги замикать...

І — і, такий юрмис у народі, таке!..

Таке саме, бабо, — знехотя одказувала Марта, — як з тими пацюками — не вірю: добре комусь баягузкать язиком, добре Гордійчиному Петру одмолоуваться — є за що, хай дякує Бога, а такий нужді, як ми — нема за що, то.. хай вибачає...

Варко, іди полуднуй! — гукнула здовж вулиці Марта, та Варка не чула.

Політкові саме робили допита і Демидок, насунувши на лоба картуза, суворо випитував злодія:

— Ти признайся, товариш, краще буде... Брав у старика кавуни, чи ні — говори?.. Говори правду, товариш, гамністія буде...

Політок шморгав носом, обдивлявся скося вартових — Варку та голочеревого хлопчика, і шекеряючи казав: Я не крляв: хай мені рлуки покорлчить...

— Товариш — начальник!. Позвольте до ветру сходить?..

...Утік, утік!.. І сонна вулиця знову позіхнула, збила ногами дітвори пісок і покотила дитячий вереск так сильно, що порушила у сонняшниках сон собаки — Жука; він, не розкри-

ваючи очей, клацнув зубами, загарчав, і заспокоївся... Хотів гавкнути, але рішив — даремне і пересунув за сонцем свою голову в гарбузиння...

— Діти, діти... — загадала щось своє Горпинка, а спам'ятавшись, по думці, пхикнула губами, знизала плечима і докори на Марту вимовляла дрібно-дрібно; до неї десь іздалеку підкралася така хитра та влєсливо-ласкава думка: чи не здуріла вдова з малечою?.. Вона сказала: Не Бог винуватий, Марто, а ті великорозумні, що царя вбили. Поки був цар та цариця — був фартух і спідниця, а прийшла Советська Власть — Бог дасть... От.

Марта: Я не знаю, бабо, хто там винуватий. а з вашого царя пользи нам було, як молока з цапа... Погана ця власть, да клопоть землі на картоплю дала...

Отут Горпина прикусила губу: „Дала-дала, дихать би не дало”, — хотіла сказати, замовчала, бо не від скарбового ж батога рід Горпинки козачий, ні; ще дідизни взяли тільки десятину, а батьківщина непорушна. І треба ж було прийти до цієї (такі відьомські очі, так ними пасе по чужих добрах)... невмітої Мартуні?..

— У мене гриз на нозі, кісточку роз'їдає, — змовчавши за землю, сказала вона; ніякої ради: парила в березі, безсмертник на ніч клала, — не помагає, а це насовітували до тебе: погризи... А то аж крутить ногу.

І вона поставила на жороста стару, збрижену, мов постіл, ногу, де поприсихав ще на волоссі коров'ячий кал...

Марта з огидою, як здалося Горпинці, закопилила губу, і намалювала на губах щось гидке-гидке, аж сплюнула; тоді вона поспішила сказати:

— Я ж дурно не схочу тобі: чи паляницю, чи хлібину, скільки там слід... Ой хліб тепер кусяється! Повіриш, у нас було колись стоги стоять, а цей год — три засторонки в клуні: хоч їж, хоч дивись... Да може підем до хати да погризеш? — несміливо додала вона.

Марта засміялася:

— Хіба, бабо, думаєте, що за вашу паляницю треба вже, вибачайте, гній на нозі вилізувать?

Горпина здивувалася:

— От такої. Радуйтеся... за паляницю; хіба

ти така вередлива? Наче й роду не панського — пхи, аж диво мені слухать.

Вона гордовито підкреслила:

— В хазяйстві, дочко, нога буде — не бомага, а коло скотини як ходиш...

Але Марта перервала розмову і ще раз покликала з вулиці Варку.

Демидок збив об корінь пальця і пхикаючи, сердито гукнув на дівчину:

— Варко, мати кличе!.. Бігаєш... — незадоволено приказав він і знову слинив руку та замазував грязею кров на пальці.

— Ой-ой, зав'яжи, дурний, — кинула захекана Варка і побігла до свого двору...

— Не буду я гризти, — одказала рішуче Марта, — треба було хоч ногу обмити, а то...

Вона хотіла сказати — „принесла ратицю лизать”, — але змовчала і повернула голову на дорогу, де в'їдав Жук на чужого і долітало приказування: „Бач-бач, які люди — такі й собаки!”..

Горпинка забула на хвилинку про свою ногу і з цікавістю почала розглядатися своїми косими очима — хто ж іде, а коли впізнала, з пошаною промовила: Петро Гордійчин... Куди ж це він?

— Знов, мабуть, хлопця наймать, — зідхнула смутно Марта. — Видно мало ще, що поневіряється літо за чужою скотиною, — треба ще й на зиму запакувати... Не діждуть вони, — промовила останні слова про себе Марта.

Вона нагримала на Варку, що принесла на голові розпатлане пасмо засмалених кіс, поправила любовно шлейку спідниці і наказала знайти Опанаса: пора вже із стігла гонить...

Коли доходив до Мартиного двору Гордійчин, то Горпинка виправила свій фартух з копійками, старечий, підсунула ноги краще і рішила пересидіти його та все-таки, хай копилиться — не копилиться, а паляниця на дорозі не валяється..

Вона сказала сама собі: Бреше... Погризе Вовківна ногу...

II.

У Петра жупанина, як він казав, хоч і давня, але носив її тільки в празник; його залоєні поли показали на крамну сорочку та салдатські штани на випуск, до Лемківської роботи, черевиків: чоловік заможній і перше його слово

перед прихильниками — це було сердешне та загрозливе: „Ой, зарізала, брате, революція, і ноги не носять... Коли б хоч сюди, хоч туди... ворогам нашим: як Бог милує?”..

Атут тільки було: Здрастуйте, — з повагою в голосі сказав він до Марти з Горпинкою, а подумавши та крутнувши вуса, добавив — „з неділею”, і схилився на ворота, що заскрипіли під вагою його тіла й похилився.

— Бач, хилиться без хазяїна, — і сів поруч з Горпинкою, що привітала його, низько вклонившись, і навіть спідницю одсунула, щоби краще було сісти.

Марта знала, куди це ворота хияються, та: Хай хияються, прийде син з армії та нові поставить.

— А воно так; або нові поставить, або й ці спалить...

— Не спалить, — переконано заявила Марта; тоді Горпинка не втерпіла такої довгої мовчанки і почала розпитувати про пізні гречки — згоріли, мовляв, ото біда буде...

Вона повернулася лицем до Петра: А в мене з ногою таке нещастя, така лиха година: як закрутить, хоч до Бога, або на стіну лізь...

Той подмакав, витягаючи тютюн, і не знайшовши паперу в капшучі, зняв синього картуза з ремінним ободком, що такого носив тільки економ пана Пшіндзьовського і почав розправляти жовту від поту підкладку з паперу, — закурювати.

Коли потяг разів зо два цигарку, сплюнув і сказав невідомо до кого: Заробив, як Марко на вовні.. Що там нога, бабо, — звернувся він до Горпинки, — коли жить не дають; хіба мислено, щоб отаке здирство, як зараз? Ой надопекли ж! Зарізала, брате, революція!.. — розпочав він, але спам'ятався, що перед ним же не такі вже й свої і сказав: П'ятдесят карбованців штрафу... О...

Горпинку так захопила ця новина, що вона не тільки повернула до Петра голову, аж руками розвела: За що?

Гордійчин зідхнув, наче після важкої роботи — „Це ще треба подякувати, а то шість місяців тюрми за пухлого душу сиди...”

Думки закрутились у Горпинчиній голові і так почали одна-одну переганяти, що не знала, чи питать же далі, чи хай сам скаже. „Це неодмінно, прийняла вона останню догадку, —

за порубаний ліс Пшіндзьовського штрафують"... І ще вчора казала своїм дурням: — приховайте ви оці дубки на трям де-небудь, хай не колють людям очі — не послушали, а тепер”...

— Хочби ж заробляв ним, не жалко було б, — продовжував журливо, пихкаючи цигаркою Гордійчин, — а то була думка к храму вигнать, і — зарізали: п'ятдесят карбованців — це ж сім кіп хліба чорту в зуби запхнути!...

Горпинка зразу заспокоїлася; її обличчя стало заклопотане, смирене і трохи задумане; права нога, де гриз розсівся, аж тупнула з радощів: „Так і треба, хай скубнуть, не позичив нам молотилки, хай”...

— І доки вони мучитимуть? — вирвалось у неї, — це ж наказаніє Господне, — пху, якби знаття, хіба ви гонили б її? — поспитала вона співчуваюче.

— Кров би того гаряча пила, хто її гонив би; за п'ятдесят карбованців... Не дають жить, от-що.

— І це тільки у вас, чи ще в кого? — поспитала, аби що-небудь сказати, Марта.

— Всі гонять, — сказав він, — а на мені злість окошилася.. П'ятдесят карбованців, та ще в недорід. Не дурно ото кажуть люде, да воно й правда: гіркі наші, сестро, заробітки... Заробила, вибачайте, сорочку...

— Отак і я... Просто заріз.

— Чого ж ти, — звернувся Гордійчин діловито до Марти, — не питаєш мене, — чого прийшов?

— Скажете.

— Да як же ми з хлопцем: зійдемося, чи ні?

— Ні; я не буду його наймать...

— Чого?

Горпинка використала вільну хвилину і запитала Петра, не спускаючи з новини думки: Хіба у вас таке плохе жито, що сім кіп треба збить?

— Як де: навсонні — згоріло, а ярками — добре... Пропало вже, не вернеться...

А Марта в одну душу, — аж надоїло вже Петрові про це слухать: Хай що буде: оддам до школи; буде шануватись — будуть люди, а не буде — мати не винувата...

Гордійчин почав висміювати її завзяття: З науки хліба не їстиме... Чи може хочеться, щоб танцював на паску в комсомолі, як Петренкові

студентки? Одна вже витанцювала — отелилася...

— І — і, як же, коли? — Аж присіла од такої новини Горпинка, і зла була на Петра — розказує, наче макуху жує...

— Не знаю, як там було, а Петринчиха носить по саду та дзелень-бом виспівує. Культура!

— І заводу гарного дівки були, а так розпаскудилися. — солодко сказала вона, і знову згадала про свою ногу: крутить.

— Петро: Да якже буде?

Марта: Отак і буде: попасе до Покрови, а там піде до школи...

— А в мене йому добре було б, харчі, що ми їмо — один стіл, на зиму пришви справив би, а в тебе ж — він кивнув на стіжок жита в дворі, — хліб на учоті...

— Не подохнем, — згорда одказала Марта. — А за науку, яка вже не буде, хай потім не плачеться на матір, що не пустила до школи...

Петра образило останнє Мартине слово: „Всяке стерво по науку плазує”, — гадав він, — нема щоб як раніше: „Прийміть, дядьку, — за шматок хліба робитиму”...

Він, похмуро засміявшись із своєї думки, сказав до Марти: Да воно правда: вивчиться по советських школах краще ляяться... Я не силюю: своя рука владика.

Да, мабуть тепер із оранкою теж буде іначе; виорав тобі даровизни панської десятину, та привезу ще просо і — розквітнуємося. А на ті клапті шукай собі орача.

Він потяг востаннє недокурка, повернув його у жовтих пучках і кинув, плюнувши на пісок, сам устав, подивився ще раз хазяйським оком на Мартине дворище — нічого не сказав, а тільки поспитав бабу: Ваші хлопці дома?

— Подається... — Зраділа Горпинка і вимовила запишавшись:

— Не знаю, як тобі й сказать: Пилип із церкви прийшов та спить у клуні; ти не був мабуть сьогодні? Там чуть до бійки не дійшло: Петренкова рідня автокефальну хоче. — „Не розуміємо, нам, каже, рідній мові”... Сміялися люди, а він аж запінився... Іди, когось да застанеш.

Марта зо зла та несподіванки, що сказав про оранку Гордійчин, не знала, що йому й сказа-

ти: умовлялися за хлопця, що пастиме — орати й ті клатті, а тут...

— На чорта й краще, — сказала вона; пас — пас ціле боже літо, падав за скотиною, а в тебе совісти знайшлося тільки панську десятину виорати?... Ми ж умовлялися...

Петро дивився в землю, і твердо: Умовлялися — одно, а робота друге.

Марта запеклася й безпорадно мовчала; тоді з кінця жоросту підвівся гонкий, білявий, з різкими рисами обличчя, Опанас, її тринадцятилітній син і злісно сказав Петрові:

— Як така балачка, дядьку. то чорти вам більше пастимуть, а не я; виорали на панському і кінець! А сьогодні я вже не пожену.

Гордійчин не ждав такої рішучої заяви, але коли помітив, що Марта теж згоджується з думкою хлопця, почав його залякувати:

— А в суд не хочеш? Гляди, бач, щоб з великого розуму дурним не став; за саму оранку треба до Покрови служити — знаєш це?

— Не сваріться... Да ладком, не треба цього, хіба не можна всовістити його? — сказала Горпинка до Марти, натякуючи на сина. Сварку слухала вона з великою насолодою: рідко ж бувають у Лемківці такі веселі дні! — Як вишварка та... — Подумала вона про Опанаса і затихла, бо Марта, — по очах було видно, — розлютилася і далі не змогла стерпіти.

— Подавай у суд, — кинула вона злісно Гордійчину. — не думай так високо про свою могутність. Пшіндзювський кращий був та зуби поламав, а таких панів, що бублик у руці держить, а чорну лусту хліба прасує — знаємо!

Це була найбільша образа Петрові, бо про цей бублик усе село говорило.

— А-а, ось якої ми! Зраділа, що десятину землі чужої дали? Думаєш — чужі сльози злидні виплачуть? Не безпокойся, не довго вже засталося царствувать; прийде ще коза до воза, та смердітиме погано... Ось поназдивився, — загрозливо скінчив Гордійчин, — коли не прийдеться руки цілувати, щоб простили люди за чуже добро... Злидні!..

І він, сердито вигукнувши лайку, пішов кутком до Горпинчиних синів.

Горпинка була задоволена неділею; такий прехороший день удався, так багато новин і ця сварка з Петром; ще хотіла розказати Марті сон позавчорашній та мабуть, не треба буде...

Б'ється козачка, як риба тая, — загадала вона; — ні, не вміє шанувати заможних людей, не змалюється, хай попухне на картоплі — ласкавіша стане"...

— Ногу. — рішила Горпинка, — треба неодмінно погризти; з паляницею, коли пришло оцього лобатого Опанасика: „сьогодні нема печеного”, — хай походить.

— Мабуть, Марто, зроби вже мені ласку — погризи, — піду і собі до дому, — сказала вона, підвівшись та хруснувши ногою, нахилилася й потерла рукою чорну кісточку, мов грудку землі...

— Письмо від Митра прийшло, — сповістив нахилившись до матері Опанас; але Марта заховала свою радість і перервала його, щоб одправити Горпинку і сказала:

— Ідїть, бабо, до дому, та другим разом, як ногу обмиєте. Я хоч до церкви не ходжу, а неділю святкую; прийдїть у будень.

Горпинка образилася: Чудасія, прямо! Хіба це довге діло — пополоскати в казанку — пхи!.. Забилася такий світ; чи ти смієшся, чи що?

— Я не сміюся давно вже, а гризти сьогодні не буду вам. — І Марта стала у воротах та ждала, як видно, коли попрощається Горпинка.

— Мамо, Опанас каже, що наша теличка поплювала сьогодні, — сказала Варка, але на неї зозла глянув Опанас і вона злякано замовкла.

— Дурна ти, — одказала їй мати.

— Неодмінно, — рішила Горпинка, — з Петровим бугаем... О, ця нужда любить дурничку!.. Треба сказати йому, як застану.

Вона востаннє згадала про ногу і дала виговір Марті: Не знала я, що Вовкова дочка така вередлива; бач, погидувала ногу гризти... А може колись прийшлося б, бо в тебе ж діти?..

Марта: Не ваше діло до моїх дітей; прийшли, то йдїть собі з Богом... (під три чорти, де й ті два, — добавила вона до себе), зачинила перед самим Горпинчиним носом ворота і пішла, не попрощавшись з нею, до хати.

Опанас жваво підняв із землі клунок із соняшниками та сапет огірків і поніс їх до призьби; Горпинка постояла здивована хвилин зо дві, плюнула тричі проти воріт і швидко-швидко задріботила вулицею; хлопець догнав її лайкою:

— Ще плюється, — такі вже драглі!..

Його докірливо спинила Марта: Не займай, сину, — вона тобі не панібрат.

— А чого ж вона плює? Що багата, думає? — сердито та схвильовано казав син матері, коли йшли до хати.

(Закінчення в наступному числі)

Б. Кравців

У П И Р

Мила, мила, не лекайся,
Правов ручков прежегнайся!
... Не ем я твій жаден милий,
Лем я шатам справедливий.

Із лемківської пісні про мертвого
коханця

В серцях вродливиць палом ярим зору
солодку млість прокидував і щем
і ночами моторним відьмачем
яру відьом водив на Лису гору.

Минала тінню, гасла від призору
жінок уroda, наче свічки тремт,
аж полином, не кулею-ножем,
одна з уречених змогла потвору.

Убитий — не помер. У людські житла
крізь неозначені хрестом щілини
вривався гадом, облудом пірнатим —
і кров живу, що багром пишним квітла,
горіла палко гронами калини,
спивав — у груди вп'явшись — ненаглий.

20. X. 1948

В О В К У Л А К А

І на хребтах їх проти місяця
Виліскує зловісно шерсть...

В. Свідзинський: Балади

Накинувши наопаш сіру свиту,
никатиме понурий, вовкуватий
по застумах села і нетрях хати,
не знаючи привіту, ні одвіту.

І встрявши в нерість непролазну світу,
він буде нелюдом людей жахати
і вовчі ходи й нори прокладати
і гризь здіймати злу й несамовиту.

І може ночі клятої од казу
йому ізціпить зуби — і з нестями
займуться більма спалахом багровим —

і хижим вовком кинувшись зразу,
в холодну далеч він помчить полями,
роз'юшений, живої спраглий крови.

Грудень 16. 11. 1945.

П. К—о

ХАРКІВСЬКІ ШТРИХИ

Уперше побачив я Харків дванадцяти-тринадцятирічним хлопцем, десь 1925-26 років. Тоді я його бачив двічі чи тричі, але вражіння від тогочасного Харкова залишилося в мене куди глибоше, ніж наступних років. Тоді ще не було нової залізниці Харків-Водолага-Дніпропетровськ, і ми з батьком їздили до міста через станцію Лихачово. До станції виїжджали з села опівночі, а на ранок були біля поїзду. Скажу щиро, що для мене, як, мабуть, і для мільйонів українців Слобожанщини, ті дні „відсталого, — як казали большевики, — аграрного, напів-буржуазного” мого Краю, з його індивідуальними межами полів, однолемішними плугами, скрипучими возами й чотирикільними вітряками, — були в стократ гарнішими, барвистішими, соковитішими й багатшими, ніж пізніші дні індустріально-аграрної країни з її безмежними земляними масивами, грузовиками, тракторами й комбайнами. Вражіння хуторянина, темного селяка? Ні. Справа в тому, що межі, однолемішні плуги, скрипучі вози й з дірвяни крильми вітряки були власністю людей, добром селянина, яким він розпоряджався і для якого він не шкодував своїх сил у праці. Вся ж пізніша: „машинізація” стала властю держави, засобом державної експлуатації селянства.

В усякому разі, коли ми їхали вночі з батьком отим „скрипучим возом” вибістою крученою дорогою через поля, ліси, соснові бори, ярні і горби, і над нами стояло тихе, широке зоряне, немов аж срібно-блакитне небо, коли довкола нас солодким, спокійним, безтурботним сном спали слобожанські села, не боячись, що в села і двори забіжать „хлібозаготовщики” чи „монетовникачувачі”, — тоді мені здавалось, що кращих ночей і кращих доріг, як на Слобожанщині, ніде нема.

Перше моє дитяче вражіння з Харкова — Благбаз — Благовіщенський базар, що тягся понад завжди пересохлою, брудною річкою Лопань майже від Благовіщенської церкви. Такого великого і багатого базару я більше в усі тодішні й пізніші часи ніде не бачив. Від голок і різного роду шпильок починаючи й на дорогіцінних килимах та меблях кінчаючи — все містив у собі Благбаз. Людей — ліктя не просунеш; по всьому базарі стаціонавані й тимчасові ресторани, кав'ярні, ковбасні, чайні, булочні, молочарні, кондиторські. Це був кожденний, а особливо — кождонедільний базар, який своїм розміром і багатством пабагато перевищував теперішній німецько-баварський так званий „Октоберфест”, що справляється лише один раз на рік на час двох-трьох тижнів. Уже це порівняння може дати читачеві уяву про Харківський Благбаз.

Але то було за часів т. зв. „ненманського Харкова”, коли большевики дали українському народові „передшкучу”.

Вдруге зустрів я Харків 1930 року, тобто, коли вже мое рідне село і всі інші села Слобожанщини та всієї України силою були загнані в колгоспи, а селяни позбавлені всяких прав володіти своєю землею, худобою й реманентом. Село змінилося, а разом з ним і змінило своє обличчя місто Харків. Благбаз був порожній, бо на ньому не можна було вже нічого ні продати, ні купити, бо

вільна торгівля взагалі була заборонена. У селян усе було забране в хлібопоставку, під насінні, фуражні і інші фонди, а в місті впроваджено нормову систему продажі продуктів. Люди вже не купували, а носили в т. зв. „скупочніе” пункти все, що мали, аби щось купити з’їсти. Я тоді вчився в ІНО на площі Карла Маркса, напроти Благазу, нижче Купецького спуску. Харчувалися ми в студентській їдальні десь проти Клочківської вулиці. Харчували нас тоді переважно „шрапнеллю” (крупю) та синіми чи якими там баклажанами й іншою зеленнюю. Найпопулярнішим харчем студентів, поза їдальнею, був т. зв. „кефір” — кисле молоко, маленька пляшечка якого коштувала щось 15 копійок. Маючи 25 карбованців стипендії на місяць, студенти, не маючи змоги одержати допомоги від зруйнованих та пограбованих батьків, змушені були вчитися напівроздзягнені й напіврозбуті. Я сам восени 1930 року до половини грудня місяця, коли вже впав сніг і був мороз, ходив у самому легенькому „вбранні” на „риб’ячому міху”. Мій добрий друг Володимир Раєвський, як сьогодні пам’ятаю його образ і призвище та ім’я, цілу зиму ходив у парусових півчеревиках і в якомусь тонкому подертому „халабудоподібному” пальті, через яке виднілись його худі боки й гострі плечі. А хлопець був надзвичайно здібний. Він цілими вечорами просиджував у бібліотеці ім. Короленка. Був виразно настроєний проти советської влади і взагалі проти всього вчення марксизму-комунізму. Його протисовєтський настроїй нераз виявлявся в шпилькуватих, глузливих репліках проти професорів — викладачів т. зв. суспільствознавства, історії народів СССР тощо. Зрештою, про свої настрої Раєвський одного вечора признався був мені.

Взагалі настрої серед тодішнього студентства були дуже різноманітні. Це були настрої переважно українські, протисовєтські, протирежимні, сказати б. Багато студентів не хотіли мати большевицької, советської влади на Україні, як і московської взагалі, але яка б мала бути влада на тє місце — мало хто тим цікавився.

Протинурядові настрої серед студентства підняли раптове зникнення з Інституту дуже доброго і любимого студентами викладача української мови проф. Сулими (його асистентом був проф. Зборовець), а згодом і викладача української літератури Андрія Панова, що асистував у проф. Володимира Коряка, цього запеклого марксиста. Проф. Сулима був заарештований, потім знову повернений до нас, а ще згодом арештований удруге і вже більше ми його не бачили.

Ходили тоді чутки й про Павла Тичину. Між студентами велася мова, що Тичина чомусь перестав писати поезію. Дехто твердив, що на нього саме в той час тиснула партія, аби він з мистецьких віршів переключився на партійно-агіткові. Деякий час справді Тичини не було чути. Врешті він заговорив мовою таки партійно-агіткової поезії. Значить — таки зламався.

Про студентські роки в Харкові можна було б писати багато, але одна їм спільна характеристика — роки світоглядного, національно-духового, політичного і навіть наукового каліцтва молодого студіюючого покоління, коли справжню науку заступала партійно-большевицька по-

літграмота в усіх наукових ділянках. Чи диво, що студенти — випускники ішли не на вчительську роботу, а на посади голів колгоспів і комун? І чи диво, що значна частина студентства, яка вчилася недалеко Ринмарської вулиці, де весною 1930 року відбувався процес СВУ-СУМ, зеленого поняття не мала про ті організації, а якщо знала, то зовсім у викривленому большевиками світлі?

Явище прикре, але для правдивої оцінки тодішнього стану Харківської молоді мусимо говорити так, як воно було.

Повторюю, важко дати характеристику тодішньому Харкову, коли з уст самих поетів виийня тоді віршована приповідка, повторювана студентами:

Харків, Харків, де твое обличчя,

У чому твій зміст?

Щойно тепер, з перспективи сьогодняшнього часу можна сказати, де поділось обличчя Харкова і в чому його зміст. Тоді ж, для юнаків, нам це було загадкою.

Пізніш, після студентських років, був я в Харкові ще двічі — в 1938-му і в 1940-му році. Але Харкова тоді я майже не бачив, бо ті обидва рази був у тюрмах: на Холодній Горі, Красноармійській і Чернишевській. Про характеристику тюрем і побут та режим у них зупинятись не будемо, бо та характеристика рівноядна характеристичі всіх большевицьких тюрем в Україні з усіма їм жахливими тортурами. Далеко приємніше нам буде написати щось про Харків тоді, коли він буде визволений і стане не підсовєтським, а українським вільним Харковом.

Вірно, що цей час неминуче прийде і з цією вірою йдемо назустріч прийдешньому Харкову.

ЩО ТО ЗА ГАЗЕТА

(руські читачі про свою газету)

Ця газета — „антисовєтська”, але в той же час вона є трибуною просовєтської пропаганди старенькій тітусі русської революції пані Куськовій.

Ця газета — „демократическая” — і в той же час веде безсумнівну антидемократичну кампанію проти загально визнаною сучасною демократією, права народів на повне національно-державне самовизначення, — право, яке завжди признавали русські демократичні партії. (на словах-Ред.)

Ця газета — „антирасистська” — в той же час сіє шаленну ворожнечу між русскою і нерусскою еміграцією та травить представників нерусских визвольних рухів за кордоном.

Ця газета — „антиімперіялістическая” — в той же час своєю злобною кампанією проти нерусских емігрантських груп фактично працює на користь советському імперіялізмові, отже не сприяє, а протидіє звільненню народів СССР від дкомуністичної диктатури.

І все це, разом взяте, під вивіскою „нового” і „русского” слова.

Для нас, русских це дуже прискорбне непорозуміння!

(„Освобождение” ч. 42.)

В. КОСАРЕНКО-КОСАРЕВИЧ

УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТИЧНА МІСІЯ ДО СКАНДИНАВІЇ

В „ІЗВЕСТІЯ-Х” ч. 232 від 24 жовтня 1918 р. подана до відома ось яка вістка з Києва 22 жовтня: „Вчора до Швеції виїхала Надзвичайна Місія в складі Генерала В. Баженкова і Урядника Особливих Доручень Косаренко-Косаревича”. (РОСТА). Вістка правдива, але неповна, особливо щодо складу Місії, до якого входили ще, крім названих голови і секретаря, радник Тімрот, аташе Орлов і ще два члени, прізвище одного вже забулось, а другого здається Суховецький.

Укомплетування місії тривало доволі довго поза моїм особистим зацікавленням. У закордонну місію міг тоді потрапити тільки той, хто мав відповідні зв'язки з Гетьманом П. Скоропадським, або міністром закордонних справ Д. Дорошенком, чи його заступником Платовим. У мене їх не було. Секретарем Місії був п. Козій. Тому то для мене було несподіванкою, коли, на передодні від'їзду Місії з Києва, я одержав наказ міністра Дорошенка, замінити Козія на посту Секретаря Місії і негайно виїхати з нею. Не було навіть часу на оформлення мого членства в Місії, так що я був фактично приділений до неї як Секретар, але залишився урядовцем особливих доручень при міністрі. Пізніше довідався я від п. Петра Дідушка, тодішнього Секретаря Національного Союзу Визволення України, очолюваного В. Винниченком, що став я членом Місії і її секретарем на домагання того Союзу, щоб у складі був хоч один наполегливий Українець і в його руках секретаріат.

В останній хвилині, перед від'їздом потягу з Києва через Варшаву до Берліна, встиг я вскочити до салюнового вагону, зарезервованого для членів У.Д.М. до Скандинавії. І там мав я першу нагору познайомитися з моїми співпрацівниками.

Після взаємної виміни прізвищ з генералом Баженовим, хотів я знати, „на підставі яких кваліфікацій чи заслуг для України удостоївся він назначення Головою Української Дипломатичної Місії”. Він навіть доволі радо відповів мені, що він же „служив цілий рік в одному і тому самому полку з Ясновельможним Гетьманом.” На такий же запит до радника Місії, б. сенатора в Найвищому Суді, зросійщеного балтійського німця Тімрота, одержав я вже лукавішу відповідь, що „ще в дитячому віці провів він одні „канікули” в маєтку його бабці в Малоросії”. З його уст не почув я ніколи назви „Україна, українці, український”. Він уживав постійно тільки назви „Малоросія, малоросси і малоросійській”. Аташе Орлов, старшина російської армії, і цей інший маскаль, старшина російської фльоти, що його прізвище забулось, щиро призналися, що вони „використали свої фамільні зв'язки та впливи, щоб виїхати з революційного пекла на руїнах Росії”. Так само попав до Місії другий молодий Українець, студент Суховецький, якщо не помиляюсь щодо його прізвища.

Головним і постійним осідком Місії стала столиця Швеції, Стокгольм. Звідтіля відвідувала вона столиці Норвегії, Христіанію, (тепер Осло) і Данії, Копенгаген. У таких відвідинах брали участь Голова, Радник і Секретар. Перш усього треба було залегалізувати й оформити своє становище в самому Стокгольмі і Швеції. Шведське

Міністерство Закордонних Справ поставилося до нас прихильно і пішло назустріч у визнанні нас дипломатичним представництвом України „де факто”. Але й це упрямувало нас до видавання українських паспортів, респектованих в цілій Скандинавії, отже й поза нею. Ні особіного консуляту, ні консула ще не було, отже всі консулярні обов'язки доводилося виконувати секретареві.

Члени Місії примістились в готелях, де й працювали, а тільки на наради сходились в приміщенні Голови або кого іншого. В таких сходах обговорювано тільки справи секундарні або технічного характеру. Про завдання Місії знали і вирішували тільки голова Баженов і Радник Тімрот. Правдоподібно теж барон Розен і графня Клейнміхель із верхівки російської еміграції в Стокгольмі, що боронили збереження цілості імперії Москалів з заміною верхівки червоного кольору на білий.

Після залегалізування Місії в шведському міністерстві закордонних справ до перших репрезентативних кроків належали вступні візити до інших дипломатичних представництв у Стокгольмі, потім відвідини столиць Норвегії і Данії й їх урядів. У Стокгольмі зустріла Баженова сенсаційна пригода. Як родовитий москаль і такий же патріот пішов він з своєю першою візитом, як голова У. Д. М. для Скандинавії, до посла тимчасового російського уряду, що ним був тоді Гулькевич. Але вернувся Баженов дуже скоро і дуже збентежений. Висловлене ним обурення виявило причину того збентеження. „Уявіть собі, цей Гулькевич не тільки відмовився прийняти мене, але навіть велів лакеєві вернути мені мою візитну картку”. Всі ми думали зразу, що це може тому, що ненависть Гулькевича до Українців і їх самостійницьких стремлень така сильна, що вона віднеслась і до москаля Баженова, як голови У.Д.М. Однак пізніше виявилось, що причина того була зовсім інша, ба навіть більше цікавою.

На початку листопада 1918 р. поїхали ми — Баженов, Тімрот і я до Христіанії, столиці Норвегії. Невідомо чи Баженов мав такі інструкції, чи поступав він самочинно, але свої офіційні візити складав завжди без мене, як секретаря, а сам або з радником Тімротом. Тому то й я поступав так само, коли мені залежало на зустрічі і розмові з будьяким представником дотичних урядів і посольств. Офіційні інструкції щодо завдання і мети Місії одержував від Скоропадського, Дорошенка і Платова тільки Баженов. Говорив він про те тільки з Тімротом. Я мусів керуватись обов'язком українця і члена Української Місії, отже проповідувати і боронити інтереси українського народу й його держави. А найголовнішим серед тих інтересів була політична свобода України, без якої всі інші свободи на довшу мету засуджені на атрофію, а всі інші інтереси перемінюються на навпаки. Вся діяльність Баженова і Тімрота, як представників „Української Держави”, була протилежною тому, що намагався робити я, і це виявилось у Христіанії.

Підчас однієї давнішої моєї дипломатичної подорожі з Києва до Відня через Львів, відвідав був я мою тодішню наречену, а пізніше дружину Ірину, дочку Володимира Гнатюка, етнографа, а потім академіка. При тій нагоді

дав мені мій майбутній тесть рекомендаційного листа до свого приятеля, професора Олафа Брока на університеті в Християнії. Вони заприязнилися при збиранні етнографічних матеріалів в Карпатській Русі-Україні ще перед першою світовою війною. Мовляв — а ну ж я колись зустрінусь з проф. Бромом, так він зможе мені багато в дечому допомогти, бо в нього великі зв'язки і впливи не тільки в чисто науковому світі, але й в політичному. Така нагода трапилась з нашим приїздом до Християнії, де Брок був у себе дома.

У мене була звичка, після приїзду до нового міста ставати ранесенько, брати дорожку і веліти обвизити себе по його головніших частинах та пояснювати собі головніші вулиці та будівлі. Це уможлиблювало мені ліпшу орієнтацію в новому місті. Зробив я так і в Християнії. Після оглядин міста, коли то вже настав час можливості відвідати, заскочив я до проф. Брока, щоб передати привіт і листа від його приятеля Гнатюка. Він дуже зрадів, запросив мене на сніданок, цікавившись всім, що торкалося Сходу Європи на тлі революційних хвиль, розбурханих у лютому і жовтні 1917-ого року, зокрема взаєминами між народом українським і іншими народами зрахованої Росії, головню московським. Я малював йому образ різних тодішніх політичних змін, настроїв і так зумовлених побажань та стремлень всіх народів і їх проводів. Найбільше зацікавлення і здивовання викликало в Брока підкреслення факту, що українці є того переконання, що добросусідські ба навіть приятні взаємини між Україною і Московією, як і з іншими країнами на руїнах Російської Імперії, тільки тоді можливі, якщо москалі визнають базу повної рівноправності в політичному, національному, культурному, економічному і в усіх інших оглядах. Інтерес зовнішнього світу на такій розв'язці східно-європейської проблеми лежав би в тому, що вона звільнила б увесь немосковський світ від лягливої потенціальної смертельної загрози з боку імперіяльного велетня під пануванням царів чи вождів Росії. „Але ж це означало би цілковите відірвання України від Росії, отже й так зумовлене величезне ослаблення її” — запевнявся Брок, що привик думати росіяномітничними категоріями щодо „неділності Росії”. „А як би Ви і Ваш нарвезький нарід находився на місці українського, чи погоджу вались би Ви залишитися в колоніальному стані тільки тому, щоб Ваші колоніяльні пани змогли бути потужними і жити в достатках Вашим коштом ” — спитав я його. Він мусів заперечити це, а тим самим визнати слушність стремлень українського народу до своєї самостійності на базі рівноправності з московським і іншими народами Європи.

Це й спонукало його дати мені зараз же рекомендаційну візитівку до американського посла в Християнії, щоб я міг теж і з ним поговорити на заторкнені теми щодо Сходу Європи й його народів взагалі, а зокрема щодо українського і московського.

Однак американський посол, — якщо не помиляюсь, пан Фіш, — був великим москвофілом і найпереконливіші аргументи з арсеналу демократичних принципів відскакували від нього, як горох від стіни. Стереотипне його твердження було „Америка ніколи не погодиться з розчленуванням Росії і не допустить до того”.

Така суперечність після проголошення Вільсоном, президентом ЗДА, 14 точок включно з правом народів на самовизначення, мене дивувала. Як же бо народи в рамках колишньої Російської Імперії могли самовизначуватися аж до незалежнення, якщо цілість не зміла бути розчлененою і залишатися під пануванням одиноких Москалів? Вже в тоці пізніших моїх студій і досвідів перестав я дивуватися такій поставі і політиці. Вони вважали своїм обов'язком підтримувати цілість Росії, бо російський цар зробив жест допомоги й оборони новопосталих ЗДА, коли залежало йому на послабленні британського імперіялістичного конкурента в Європі й Азії. Це лягло в основу традиційної політики ЗДА щодо Росії з так зумовленою догмою, що Росія вважалась потенційним союзником в евентуальній війні проти потенціальних ворогів, як напри. Англії, Німеччини й Японії. Дарма, що абсолютний деспотизм у Росії, а демократична свобода в ЗДА були діаметрально протилежні і себе взаємно виключали. Цю наявну протилежність основних засад цілеспрямування в обох тих потенціальних союзників, ЗДА і Росії, злагіднювали політики, дипломати і науковці, а за ними й населення, вірячи в правдивість росіяномітничних лжевчень щодо „однотності російського народу” і „цілості його імперії”. Цю „догму” і нині намагаються використовувати русофіли і служилі люди імперії, не зважаючи на те, що ця сама імперія у советському перейменуванні і перефарбуванні стала одиноким не тільки потенційним але й фактичним смертельним ворогом ЗДА і цілого свободолюбного світу.

До нашого повороту до Стокгольму я з проф. Бромом більше не бачився. Зате мав він нагоду зустрітися з Баженовим і Тімротом та довідатися від них про справжнє завдання офіційної „Української Місії”. Те що він почув від них, було протилежним до того, що він почув від мене, особливо відносно бажань і стремлень українського народу. В листі до мене в половині листопада 1918 р. дорікав мені він, що я в розмові з ним не згадав про приїзд Баженова разом зі мною, бо, колиб він знав поглядні Баженова, не рекомендував би мене американському послу. Обширнішого листа про свої розмови зі мною і Баженовим написав Брок Гулькевичові. Аж тоді мені стало ясно, звідкіля Гулькевич мав такі докладні інформації про мене, але й що зумовило його дивовижну поставу до мене.

Чи ж не дивовижним бо було з боку Гулькевича післати до мене, секретаря Української Місії, свого лакея зі спеціальним запрошенням на вечерю до себе, після того, як він зробив такий скандальний афронт Баженові, як голові Місії? Я опинився в скрутному положенні, щодо Баженова і Гулькевича. В такій ситуації, як кажуть німці, „добра порада є цінною”. Але не було навіть в кого poradитися. Прийшлося рішати самому, як поступити найдоцільніше в інтересі української справи й особистої гідності. І рішив я узалежнити прийняття чи відхилення запрошення від відповіді Гулькевича на мій запит, чому він, Гулькевич, годову Місії Баженова не прийняв, а мене, секретаря Місії, запросив до себе.

Лакеєві, що відчинив на мій дзвінок двері, велів я викликати посла Гулькевича до передпокою. До нього звернувся я з ось такою заявою: „Раніш, як прийняти

КРАПКА НАД „І”

Американець Чарлз Д. Варнер стверджує у своєму цікавому творі „Мое літо в огороді”, що публічна опінія є сильнішою від законів, а майже такою сильною, як Десять Заповідей.

Очевидно в суспільстві, де така річ, як публічна опінія існує.

Де на сторожі суспільної моралі стоїть суспільне сумління, а не сумнівної вартости самоокликані пророки, які своєю поведінкою скоріше нагадують індуських заклиначів гадюк, або жреців „ву-ду”, чим репрезентантів суспільної совісті, публічної опінії, чим тих суспільних лікарів, яких обов’язком є лікувати хворий організм народу.

Перед кількома роками один англійський міністр поповнив малу недискрецію. Ця недискреція практично не принесла нікому ніякої шкоди, її взагалі можна б назвати дурницею. Але в Англії цей міністр мусів негайно зрезигнувати із свого посту і так закінчити свою політичну кар’єру, хоч усі дані були на те, що він доб’ється ще поважних успіхів, чого сподівалися однаково твердо і його політичні противники. Хоч і поповнена ним недискреція не мала властиво

ніякого значення, ні не могла принести ніякої шкоди, публічна опінія не визнає ніяких „але” в державних справах. Він мусів понести **Великі консеквенції** своєї **малої недискреції**. І цілком зрозуміло. Промах є промахом без огляду на свою величину. Коли суспільство зачне толерувати малі промахи, воно тим самим приготує толеранцію для великих промахів. Відомо, що злодієм вважається не тільки того, хто вкрав мільйон, але й того, хто вкрав одного долляра, чи шілінга. І в народів, в яких існує така річ, як публічна опінія — це речі поза всякими сумнівами, чи дискусіями. Тому народи ті вміють видержати і великі кризи своєї історії, побороти труднощі на своєму історичному шляхові і встояти в історичних хуртовинах. Саме в тих народів „публічна опінія” є „сильнішою від закону”, вона сама часто зумовлює постановня нових законів.

Англійський письменник Гелсворти висловився раз, що „публічна опінія маршує завжди **поперед**у закону”, цебто, що закони постають, як овоч саме з публічної опінії. Публічна опінія це, як здоровий людський організм, який, часами навіть інстинктивно, боронить себе перед усім, що погане. Очевидно здорова публічна опінія, а не опінія зістеризованої товпи, штучно витворена чорнокнижниками і ворожбитами.

Ми мусимо прийти до трагічного ствердження, що в нас бракує **публічної опінії**, тієї, яка могла б у нашу сучасність заступити закони.

На жаль у нас **місце публічної опінії займає публічна істерія**, яка є однією із найбільш небезпечних суспільних недуг.

Нашим діячам, нашій цілій суспільности бракує того „вартового” чи охоронця, яким саме є публічна опінія. У нас іще не було випадку, щоб хтось поповнив щось такого, що було б засуджене **цілою** суспільністю. А хіба не можемо бути настільки наївними, щоб вірити, що ми є **одинок**ою нацією на світі, яка складається із самих **янголів**, які **ніколи** і за **ніяких обставин** не помиляються трагічно.

У нас з під опіки діячів пропадають таємні

Ваше запрошення, скинути рукавички і привітатися з Вами, вясніть мені, будьласка, причину, чому Ви так а не інакше поступаєте супроти голови УДМ і її секретаря. Від цього вяснення залежатиме, чи зможу я Ваше запрошення прийняти, чи мусітиму його відхилити”. Гулькевич усміхнувся доброзичливо і відповів: „На такий запит з Вашого боку я був приготований. Баженова я знаю дуже добре. Адже був він тут у Стокгольмі начальником військової контррозвідки. Він є русській (москаль) і з українством нічого спільного не має, понадто про український нарід і його інтереси нічого не знає. Як русській він не може мати інших політичних поглядів і інтересів, як ті, що їх я заступаю, як посол Росії. Про що ж зміг би я з ним говорити щодо політичних, культурних, економічних та інших взаємин між народами і державами Москалів (Русскіх) і Українців? Зате я довідався, що Ви не тільки справжній Українець, але й вихованець Української Академічної Гімназії у Львові. Отже Ви боронитимете інтереси Вашого українського народу щиро із знанням у не меншій мірі, як я боронитиму інтереси мого народу. А тільки тоді розмова на тему згаданих взаємин між нашими народами може мати свій змісл і вигляди на будь яке порозуміння для взаємного добра”.

(Закінчення в наступному числі.)

архіви, в висліді чого десятки, сотні, а може й тисячі наших громадян іде до тюрем, а то й на смерть, а дані діячі навіть і не думають із своїх позицій **резигнувати**. У нас марнується цілі тони громадської енергії — і за те ніхто із марнотратників не відповідає.

У нас завжди знайдеться доволі людей охочих крушити копія за **всяку нісенітницю**, але у нас трудно знайти охочих постояти за **здоровий глузд**.

У нас зовсім природна партійна конкуренція нагадує відпуст, куди поз'їздилися каліки із усіх кінців країни і один перед другим стараються своїми ранами, своїм каліцтвом, своїм нещастям і ляментуванням зворушити милосердя відпустових бабок. У нас часто здорова боротьба партій за владу перемінюється у боротьбу клік за корито — а це дві окремі і зовсім до себе не подібні справи. Бо партії завжди почуваються до **відповідальності перед історією**, кліки ніякої відповідальності перед ніким не визнають. А кліки можуть поставати і діяти тільки серед суспільності, де немає тієї здорової, сильної публічної опінії, яка за словами Святого Письма приложила б сокиру до кореня дерева: „і дерево, що доброго плоду не приносить — буде зрубане і вкинене в вогонь“.

У висліді браку публічної опінії є наш загально визнаний **брак авторитетів**. Норман Корвін твердив, що: „надлюдина завтрішнього дня, лежить у стіп твоїх **звичайна людина сьогоднішнього пополудня**“. А скільки авторитетів лежало чи лежить у наших стіп? І чи самотнім нашим завданням є розтолочити їх черепи чоботиськами нашої злоби саме тому, щоб вони, боронь Боже, не стали „надлюдьми“, авторитетами завтрішнього дня?

Я думаю, що основна причина цього без сумніву трагічного для нас, як спільноти явища лежить у нашому **фальшивому** інтерпретуванні певних добрих думок. Скажемо, популярний і розумний вислів Наполеона, мовляв кожен простий вояк носить у своєму наплечнику відзнаки маршала, вислів мудрости і вояцької логіки у нас перевернений горі ногами. У нас кожен простий вояк, знаючи, що в наплечнику є відзнаки, негайно **чіпляє собі їх на комір**, забуваючи, що носити маршальські відзнаки в наплечнику це зовсім щось іншого, як носити їх на уніформі.

Авторитети, за якими **ніби** ми тужимо, не падають із неба. Авторитети в науці постають із років основної праці і студій. Тільки в післявоєнних роках і в еміграційних ненормальних обставинах наше суспільство ущасливили своєю появою доктори „гуморіс кавза“, які роки мазольної праці і уважливих дослідів заступили „ловкостю рук“, чи іншим мошенством. Авторитети в суспільному секторі постають із років самовідданої жертвенної праці для загального добра. Але авторитети мусять виростати **на ґрунті здорової публічної опінії**, яка вмє пожити виразну лінію між уявним генієм і генієм праці, діла.

Недавно помер в Америці один визначний українець др. Л. Мишуга. „Чи там, поза мовчазливою ніччю яснє безконечний день? Чи смерть це двері, які провадять у світло?“ — питав колись Р. Інгерсол. Не знаємо. Але знаємо ми і знав покійний др. Л. Мишуга, що є **перед** тими дверима, бо в своєму завіщанні поставив кілька вельми характерних застережень, які є **гірким докором** українській суспільності. Він **зажадав**, щоб оту українську громаду повідомити про його смерть, щойно **після** його похоронів. Щоб його похорони відбулися скромно, тихо і без квітів, без тієї ярмарково-відпустової атмосфери, яка приневолює небіжчиків у гробі перевертатися.

Др. Лука Мишуга добре знав **минулу** історію нашу. Він знав всі ті випадки, які стверджують несамовите явище нашого життя, що ми **надзвичайно** вмємо шанувати наших небіжчиків, хоч ніколи **не вмєли** і **не вмємо** пошанувати наших живих людей.

Ми маємо свято Крутів, Базару, свято героїв і масу інших свят, зв'язаних із цвинтарями і пахидами. А от, чи коли подумав хто, щоб відсвяткувати свято Жовтих Вод, коли то **український народ розгромив** ворога свого в пух і прах? А чи Жовті Води це самотній випадок в історії, коли **ми били**, а не нас били? Ні. Але для політичного і взагалі всякого віддусту героїчні, переможні нотки не лицюють. Такі нотки не сколихнуть серцець милосердних бабок, які туди прийшли, щоб крім калік побачити ще й різних чарівників і ворожбитів та продавців червоних цукерних на довгих патичках.

А ворожбити і чарівники люблять **темінь**. Темінь безвихіддя, темінь суспільної паніки,

загальної істерії, бо тільки в такій темені їхній „бизнес” може добре просперувати.

І тому ми маємо обов'язок бити в дзвін тривоги.

Бо коли суспільністю починають керувати каліки і ворожбити — небезпека є дуже близькою.

Хто в нас має відвагу не тільки говорити правду, але і за правду ту постояти? Але не свою власну, чарівницьку правду, а ту, про яку казав Паскаль, що „ми сприймаємо її не тільки розумом, але й серцем”, ту яка мусить бути **одною** для нас усіх, без огляду на те, в якому куці еміграційного ярмарку ми розбили свої вігвами.

Правду, яка виростала б, як **здоровий** цвіт із почви **здорової** публічної opinii, а на сторожі якої стояли б **дбалі** господарі, що **вміли** б відділити полову від пшениці і полову **спалити** невгасаючим огнем.

Та публічна opinia **врятувала** б наші установи від загнивання, від того, щоб вони не перемиювалися в клікові лавочки, чи просто в кубла **заговірників** проти суспільного ладу і порядку.

Так, як ця публічна opinia робить у Англії. В тій Англії з якої багато дехто любить пошмикуватися, мовляв розпадається вона на дрібні кусні. Але та сама Англія від суспільно-політичних заговірників не потребує захоронятися поліцією, ані концентраційними таборами. Її захороняє від того публічна opinia і завдяки їй до сьогодні ні комуністи, ні фашисти не потрапили здобути собі опертя в англійських народніх масах. Публічна opinia **відкинула** їх, як здоровий організм **відкидає** із себе всяку нечистоту і заразу.

Шукання правди це не прогулянка до крамниці з морозивом, чи ковбасою. Тієї дороги ще ніхто на ніякій карті не визначив. І **найвищий час**, щоб наша суспільність зачала тієї дороги шукати.

А вийшовши із галасу суспільно-політичного відпусту, зможемо тоді ступити на шлях, який дасть нам спромогу сповнити **свою** ролю, **свій** обов'язок перед нашим українським народом.

І. В-к

ГОВОРІМ ЯСНО

Шостий Конгрес українців в Америці не за горами. В пресі пробиваються нотки, що в касі НФ неповно, чути докори на еміграцію, що вона не цікавиться або мало цікавиться громадським життям, а головне не жертвенна. Трохи нагадує нарікання Варлаама з „Бориса Годунова”: „Деньгу люблять, деньгу прячут, мало Богу дають”.

Не вірю, що докорами за непатріотичність громадян щось зарадимо, і це, мабуть, знають всі, а позбутись причин не маємо відваги. Всі розуміють, що стан, який витворився, чи витворили навколо УККА не є здоровий, що так, як воно є, на довший час бути не може. УККА, як суспільно-політична репрезентація української спільноти в Америці, об'єднуючи навколо себе українців, крім допомоги урядові цієї країни, поставив своїм завданням обороняти інтереси України, окупованої московським большевизмом, помагати їй позбутися чужої сваволі й стати хазяїном своєї землі. Коротко: УККА, спираючись на українську спільноту, мав би стояти в передових лавах боротьби за відновлення Української Державности, протиставитись російсько-імперському наступові по обох боках прірви. Адже то не таємниця, що большевицький імперіалізм намагається перекреслити і спрепарувати на свій копил минуле України і спотворити її майбутнє через сучасне. Тому то найзапеклішу боротьбу проти України ведеться саме на відтинкові національної культури.

Здавалося б, що, коли ми стали тут в обороні України, то й мусимо боронити найбільше і найпослідовніше те, проти чого в першу чергу скеровує свої удари ворог. Справедливо ж бо твердять, що в нинішньому світі (такому, як він є) не легко стати на державні ноги, а ще трудніше утриматись, устояти. І тут роля національної культури, яку так шаленно нищить большевизм там, а слуги імперії тут, колосальна, а то й вирішальна. Це вимагає від нас, від української репрезентації в Америці, протиставлячись ворожому наступові, плекати і розбудувати нашу культуру — національну зброю, — готувати молитовники державного буття, які допоможуть нації у відповідний час стати од-

**СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ
НА
ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА“**

носпайно за свою правду й утвердити її в своїй Державі.

П'ятий Конгрес Українців в Америці розумів це і в резолюціях записав цілий великий підрозділ: „Рятування української культури — наш великий обов'язок”. В 7 пунктах того розділу обгрунтовано й перелічено те, що зобов'язав Конгрес робити. Немає сумніву, що коли б все, ухвалене Конгресом, робилося і люди бачили ту роботу, то інакше була б справа з Народним Фондом, не нарікали б так багато і на непатріотизм громадянства. В практиці сталося інакше, навиворот. Замість рятування української культури, чого домагався Конгрес і вимагає стратегія і тактика боротьби з ворогом, „великі політики” віддали наші наукові сили в найми, а УККА за це помагав щедрими дотаціями „центрові”, люди якого ту політику робили. А в наймах, як в наймах. Хоч посередники, що те робили, ніби з рамені УККА (УККА, як знаємо, це заперечив) і доводили, що „советознавство” облегчить дорогу до вільного Києва й Львова, на ділі сталося інакше. На 4. Конференції „Інститута по изучению истории и культуры СССР” (советознавство), наші вчені говорили на „общепонятном языке”. Починали з „шановні пані й панове”, чи „шановні колеги” і для добра советознавства, може й не з доброї волі, переходила на „общепонятний”. Про зміст советознавчої науки за опублікованими матеріалами 4. Конференції і тими, що друкувалися в Вістях Інститута нема що й говорити. Українську справу там згадано побічно, як внутрішню російську проблему. А участю наших вчених те все стверджуємо, помагаємо тому. Отака та паша непередрішенська.

УККА досліджував і дискутував над цією справою, і, ніби, розумів, що непередрішенська толока, на яку заманили діячі „центру” українських вчених вивчати советознавство під вправною рукою єдинеделімця Яковлева, подумана не для визволення України. Розуміла це й езекутива УККА, але протиставитись тому, з'ясувати громадянстві, як є і що з того буде, не мали відваги.

Більше того, ідучи за правилом: „нехай буде лихо, аби було тихо”, видавали дотації „центрові”, люди якого призвели до того; а другому „центрові” для баянсу, для рівноваги, по 10.000 річно. Що ж дивного, що україн-

ська спільнота, на яку спирається в своїй діяльності УККА, була дезорієнтована такою політикою. В пресі, в закликах до неї УККА говорив про оборону самостійницьких принципів, проти советизації країни, а в практиці (грішми) нагороджувано „центр”, діячі якого, виломившись з національного фронту, пішли на співпрацю з єдинеделімством. І тепер є так, як є. Не маємо ні одної солідної розвідки чи праці наукової не тільки для чужинців, а й для себе, яка б об'єктивно насвітлювала наше державницьке буття, обороняла Україну від большевицької советизації.

Всі пишаємось визвольною боротьбою в Україні, про неї згадуємо в усіх резолюціях, клянемося, що ми їй вірні. А в практиці, в ділах чомусь забуваємо те, чого домогаються від нас українські революційно-визвольні сили. В зверненні „Воюючої України” сказано ж ясно: „Розбудуйте й зміцнюйте вільні осередки української науки й культури, концентруйте в них творчі сили, що знайшлися на еміграції. Докладіть всіх зусиль до якнайкращого розвитку українознавства, бо саме воно піддається на землях жажливим перекручуванням і фальшуванням з боку російсько-большевицьких окупантів”. Не про „советознавство” говориться, а про національну проблематику, над якою мали б працювати наші творчі сили, а ми їм помагати. Поминаю тут низку інших міроприємств, передбачених і резолюціями 5. Конгресу в ділянці оборони культури. А між ними і справи молоді, і справи шкільництва, просування книжки про Україну до Університетів, і фахової інформації (не агітки) світу про російсько-українські взаємини, які почалися куди раніше від советського періоду в імперії й багато інших. На це все не хватало грошей з отих 120 чи 110 тисяч, що річно напливало до каси Н. Ф., бо в першу чергу задовольнялися потреби „центрів”. І сталося так, що перед 6. Конгресом УККА ще й винен „центрам”, а виплачувати нічим.

Фінансуючи „центри”, посилалися на резолюції 5. Конгресу, хоч в них ні словом не сказано, навіть і натяку немає на фінансування „центрів”. В тих компромісово-консолідаційних ухвалах лише сказано, що є два „центри”. Про один написано: „Подати до відома, що законний уряд Української Демократичної Рес-

публіки був насильно усунений зі своєї країни агресивними силами Москви та що сьогодні Українська Національна Рада, яка діє в західній Європі, є продовженням законного уряду українського народу на вигнанні. Тому так званий український советський уряд, встановлений Москвою в Києві не є репрезентативним урядом українського народу". Про другий говорить: „Звернути увагу Уряду Злучених Держав та вільного світу, що в Україні існує та протиставиться російському пануванню непереможна Українська Повстанча Армія та її політичний Провід Головна Українська Визвольна Рада, як теж ціла сітка підпільного резистансу, який протиставиться пануванню Москви та змагає до здобуття вільної Держави теж вільного світу". В другому розділі резолюції, де говориться про підготовку до „всенароднього революційного повстання" висловлено побажання, щоб всі політичні чинники виявили бажання і зрозуміння та об'єдналися в легальному центрові. Тому центрові, люди якого сьогодні попали в сітьці єдинеделімиської стратегії. Наводимо ці цитати не дя того, щоб вказувати на їхню нелогічність, а щоб вказати, що фінансування з НФ еміграційних „центрів", а вона забирала львину долю бюджету УККА, було не згідне з резолюціями 5. Конгресу. Роблячи це, ексекютива УККА і Політична Рада відійшли від ухвал 5. Конгресу, сприяючи такою практикою двоподілові української спільноти, хоч в пресі кликалось до об'єднання: потурали вчинкам людей, що виломилась з національного фронту. А це не могло, не витворювати стану байдужности, знеохоти у спільноти, яка не поділяє і засуджує непередрішенську стратегію людей з „центру". Впливи до каси маліли, а апетити у лідерів „центру" на гроші зростали. І в приватньому листі, хоч не в приватних справах, заступник Голови Центру, писав, „Своїми думками щодо спроби створити другий УКК не квапся. Вистудіюй ситуацію. А тим часом самим діячам УКК скажи в довірочній розмові: що ми будемо проти підсаджування УККА, як **що вони будуть підтримувати УНРаду**. Ключ же наш до всього такий: ми очолюємо уряд і відповідаємо за нього, хочемо для цього мати гроші. УКК їх платив і мусить платити. Як ні — ну тоді побачимо." (Лист І. Багряного до п. Воскобійника).

„Ключ" цікавий, можна сказати — універсальний. В українському суспільному й політичному житті ще не практикований. Такі „ключі" вживають люди з неполітичного світу, коли зустрічають вас на вулиці й кажуть: давай гроші. Як знаємо, для об'легчення дії того ключа, група людей творила безліч товариств без членів, організовували друге свято Державности і свято Шевченка, деклярували про „оборону прав людини в Америці", а в пресі писали про кол. Єп. Григорія, що він не Огійчук, а Осінчук і багато подібних творив робилося, прикриваючись „громадським демократизмом", проти УККА, лякаючи його ключем: „як ні — то побачимо". УККА бідкався, але ні разу голосно, як то йому належало, як то він повинен був, як репрезентант української спільноти, не сказав громадянстві куди зайдемо з такими „ключами" і в чиїх то інтересах. Не треба ж ні дальновидности, ні передбачливости, щоб за цією тактикою поборювання філій УККА, в розбиті церковних громад і інших неподобствах побачити що все те мало одну мету: обезсилити українську спільноту морально, послабити впливи УККА і цим об'легчити підкорення його „центрові". А тоді вже й клопоту не буде з непередрішенською політикою, не буде на кого оглядатись. Нормально, такі намагання і боротьбу непереможливими методами, що мають на меті позбавити суспільно-політичну установу (УККА) незалежности і подкорити його своєму „центрові", вважається за прикмету тоталітаризму, а в нашій „великій політиці" то звалось демократією. В практиці її правило: не дає грошей на непередрішенську політичну практику нашого „центру", ми вийдемо з УККА, грюкнемо дверима. І грюкали. Писали летючки, творили фіктивні товариства, диференціювали спільноту.

А УККА, щоб зарадити лихові миротворив. Ладнав штучно створені конфлікти і не побачив, що в отих товариствах, натворених для більшости в репрезентації, немає людей. Як злякалася „демократична більшість", коли на одному засіданні Політичної Ради внесено пропозицію запитати у людей, чи хочуть вони, даючи свій національний даток, підтримувати „Центри". Пропозицію відкинули, щоб зберегти в силі попередню ухвалу про дотації, переведену одним голосом.

Переглядаючи діяльність УККА за протокола-

ми Політради, побачимо, що найбільше часу було витрачено справі дотацій. НФ більше ділили, як дбали про те, щоб він зростав, міцнів, підкріплюючи те практичною роботою, яка унагляднювала б діяльність в обороні України і її культури. Сварки за розподіл фондів забирали час, розбурхували пристрасті і перешкоджали національно-політичній роботі УККА. На неї не ставало ні часу, ні засобів.

Та справа й не в гроші, а в політичній лінії УККА, як української установи в Америці, що має завдання і хоче допомогти Україні в її боротьбі. Не може бути так, що в резолюціях пишемо про підтримку визвольної боротьби, яка ведеться за самостійницькими принципами, а фінансово підтримуємо установу, люди якої в практиці відійшли від тих принципів. А так воно було, тому й баянс перед 6. Конгресом невеселий. Ніяка збіркова механіка, найдосконаліше поставлена, не зарадить станом, коли політична лінія, дія, не буде послідовно такою, як того вимагає українська самостійницька спільнота. А вона (спільнота) проти непередрішенської практики й проти того, щоб українські вчені з непередрішенських позицій за порадами людей з ВО вивчали советознавство, що зветься історією й культурою СРСР. Спільнота була й є за тим, щоб наші публіцисти говорили до свого народу повним голосом державницької нації, говорили про те, хто, коли і як окупував нашу державу. Такий голос облегчить боротьбу народів, він помагатиме й урядові ЗДА боротись проти комунізму. Українська спільнота є за тим, щоб наші вчені працювали й розробляли національну проблематику, обороняли й збагачували нашу культуру, яку так наполегливо советизує Кремль, а не працювали над советознавством за вказівками й кермом єдиноділимців Інституту. Тому вона й не хоче підтримувати „Центру”, політики, якого в практиці стали на проти-самостійницькі позиції. Вона затим, щоб УККА, як американська установа українців в Америці, був незалежним, не зв'язував себе з непередрішенською політичною практикою „центру”, а розвивав свою діяльність так, як того вимагає самостійницька політика визволення окупованої нації.

Серед багатьох справ, які має розв'язати 6. Конгрес найголовнішими будуть:

а) Утримати УККА на загально-національних

позиціях, як суспільно-політичну установу українців в Америці, що спирається в своїй діяльності на волі української спільноти, об'єднаної в національних громадах.

б) Покінчити з забавкою політичного опікунства „центрів”, які бавляться в репрезентації, намагаючись перетворити УККА з національної суспільно-політичної установи в свою придівку за ключем: „ми очолюємо уряд і відповідаємо за нього й хочемо для нього мати гроші. УККА їх платив і мусить платити.”

Розв'язавши це УККА позбудеться безплідних дискусій і сварок над розподілом фондів „центрам” і зможе наполегливо працювати над виконанням загально-національних завдань для нині і завтра. А серед тих завдань оборона української культури від советизації, її збагачення й розвій-є найповажнішим. Ми ж так гучно лякали на ширшій раді УККА, схвалюючи думку, що в національно-визвольному фронті, українська наука має стати важкою артилерією. Всі згодні з тим, що без цієї артилерії навіть оборона є утруднена, а час і події вимагають від нас наступу на імперські позиції большевизму.

НАЩОЦЕ!

Прочитав замітку І. Кедрин в „Свободі” за 9. березня про виступ Є. Маланюка на Шевченківському концерті і пригадалася мені старозавітна історія Ноя з його синами. Старий Ной, підвипивши, заснув і лежав трохи в неприличному вигляді в наметі. Його сини Сим і Афет, побачивши батька прикрили намет і в ньому батька. А Хам (третій син), коли побачив, то розкрив намет і почав злорадно глузувати з батька.

Редактор, І. Кедрин, немов чекав якоїсь нагоди, щоб потішитись і поглузувати над поетом у своїй „Свободі”.

Нагода сталася і, користаючись з недосконалої форми доповіді, він зробив це в своїй замітці, бо йому „годі втриматись”. Оброблено її за класичним способом „демократії” з самостраховкою, чи асекурацією. Якась жінка на сторінках газети обурюється на виступ поета, а пан Редактор оформлює те, як голос народу. Чи потрібно це? І чи є якась користь від отакої „проработки” нашого поета?

Очевидно, що Є. Маланюкові краще було б не відступати під час доповіді від гучномовця і не псувати своєї промови. Редактор, вихопивши два невдалі вислови чи слова („на цьому пункті мали бзика”, і посилання „на слабу пам'ять”), називає всю промову поета і Шевченкознавця „непорозумінням”. І обурюється з дописувачем, ніби від всієї публіки. Сміливо, але забагато взяв на себе Редактор.

Після появи цієї замітки, довелося чути десятки обурень

від людей, які розбираються в змісті короткої, 15-ти хвилинної промови (так була укладена програма) за такий виступ у „Свободі”, а найбільше за його форму. Ох, ота форма обробки! Найбільше обурює спосіб роблення суспільної opinii проти знаного, одного з небагатих наших поетів. Вимагати від Є. Маланюка треба багато, щодо навітлення Шевченка. Він, як знаємо, багато і дав нам, але лупити його по голові в такий спосіб, за те, що він не сказав так, як хотілося б панові Редакторові, пригадувати чомусь його ювілей і видання творів, то не наш стиль. Чи не задалеко зайшов Редактор „Свободи”? Все є добре, коли воно має міру і відповідну форму. Коли міру переходиться, то й найкращі середники стають отрутою. Трохи дивно, що редактор „Свободи”, так обурений виступом поета, що аж „годі стриматись”, ні словом не обмовився про ініціаторів другого свята Шевченка і свята Республіки. Може такі імпрези не підлягають сумнівові з погляду щоденника „Свободи”, що до доцільності їх.

Коли йде про мою оцінку, то думаю, що в коротесенькій доповіді були оригінальні й нові думки, хоч для Пана Кедрина, то все анахронізм. Шкода тільки, що промовець не розвинув їх і не подав так, щоб всі чули.

В. Ч-ий

КЛІВЛЕНД В ПОКЛОНІ ПАМ'ЯТІ ГЕНЕРАЛА ТАРАСА ЧУПРИНКИ

Українська громада в Клівленді урочисто відзначила 5-ту річницю героїчної смерті сл. пам'яті Т. Чупринки — Романа Шухевича. В полудневих годинах в обох українських церквах відправлено панахиду за покійного генерала. В час панахиди в Українській Православній Церкві організовану участь, крім вірних, взяв Осередок Суму ім. Богдана Хмельницького. В час панахиди в Українській Греко-Католицькій Церкві організовану участь взяла Станція Братства б. вояків УПА.

Укр. Радіо-програма, керована п. В. Мазуром, свою підготовлену передачу присвятила пам'яті покійного командира і політика. На хвилях етеру неслися спогади про геройські діла Головного Командира УПА, Голови Проводу ОУН на Укр. землях і Голови Генерального Секретаріату УГВР. Ці спогади перепліталися Укр. повстанською музикою.

О год. 6-й вечора у великій залі Укр. Нар. Дому відбулася академія в честь пам'яті Т. Чупринки.

Ще ніколи, за моїх п'ять років перебування у Клівленді, зала Народного Дому не бачила такої кількості громадянства всіх політичних середовищ. В перших рядах можна було зауважити чільних представників Гетьманців Державників, ОДВУ, Т-ва сприяння Укр. Нац. Раді та інших. Зала Нар. Дому, яка вміщає 400 осіб цим разом мала вмістити 600 осіб, заповнивши балькон і проходи.

Рівно о год. 6-й вечора розпочато Академію, яку підготував Діловий Комітет, складений з представників Організацій: ООЧСУ, СУМА і Братства б. вояків УПА.

Відкрив Академію в імені Ділового Комітету бувший учасник Рейдуючих частин УПА п. Тарас Бурний.

З доповіддю в Укр. мові виступив п. Ред. Рогатинський

із Дітройту, який на протязі майже одної години зумів тримати шість соток людей в постійному напруженні, характеризуючи постать Т. Чупринки на тлі епохи в якій він діяв.

В англійській мові промовляв адв. Демер-Димкович — Українець з походження, видатний діяч Демократичної партії на терені Клівленду.

В мистецькій частині виступили: Укр. Нар. Хор при ООЧСУ під дир. проф. Я. Барнича, Духова Оркестра при Осередку СУМА під дир. проф. Р. Лесника, соліст п. В. Баран із Лорейну та з деклямаціями: Пані Софія Бура і юначки відділу Юного Суму. Художнє оформлення залі і сцени зробив художник, п. Білинський.

Щоденник „Plean Dealer” вже в понеділок писав про Тараса Чупринку і його героїчну смерть в боротьбі з московським більшовизмом.

Українська Клівлендська Громада хоч і зрізничкована політично, вміє розрізнити велике від малого. В зовнішньо-політичних акціях Українці Клівленду завжди були монолітними і так себе репрезентували і репрезентують перед Американським політичним світом.

Василь Мудрак

ПРИКЛАД ГІДНИЙ НАСЛІДУВАННЯ

На Річних Зборах 64 Відділу НС Тов. ім. Т. Шевченка в Петерсоні на пропозицію п. М. Бурного, який вже понад 40 літ в Америці, переведено збірку на Визвольний Фонд ОУН. М. Бурний заявив: „На жаль ми, українці, дуже мало згодуюмо про УПА та про її подвиги, а як і говоримо, то все якось переверчуємо”.

Збірку перевів п. С. Вinyaрський, скарбник вищезгаданого Т-ва. Пожертви склали: по 5 дол. С. Вinyaрський, А. Зелінський, Б. Гоїк, М. Озарук; по 3 дол.: А. Лопушняк; по 2 дол.: С. Сосовський, В. Петришин; по 1 дол.; Д-р В. Шандор, А. Ваколінський, М. Бурний, А. Німцлович. Всю збірку передано голові 7-го Відділу ООЧСУ для передачі до Централі.

Не була це велика збірка, але зате щира, тим більше, що деякі з жертводавців склали свою лепту вдруге, бо перед тим склали свої жертви на ту ж ціль колядникам ООЧСУ.

Слід згадати, що й минулого року члени вищезгаданого Т-ва зложили біля 60 дол. на допомогу вдовам і сиротам по політв'язнях та хорим політв'язням в Європі. Цей шляхотний вчинок людей, які вже довгі роки в Америці і деякі з них мало пам'ятають, або й взагалі не бачили Рідного Краю, може послужити прикладом для всіх Українців.

Присутній

ПАМ'ЯТІ ГЕН. ХОР. Т. ЧУПРИНКИ

П'яту річницю смерті Героя Української Національної Революції ген. хор. Романа Шухевича—Чупринки тренонська громада вшанувала цього року жалібною панахидою і святочними зборами.

Як рік-річно, так і тепер, ініціатором був місцевий 18-ий Відділ ООЧСУ. Він замовив в укр. кат. Церкві св. Йоса-

фата жалібну панахиду, яку відправив в неділю 6. березня парох місцевої парохії о. Й. Атаманюк в асисті сотрудинка о. Т. Атаманюка. Підчас панахиди співав мішаний хор під диригентурою п. Івана Бігуна. Тут ще треба згадати, що наші Всч. отці Атаманюки, так на читаній як і на співаній Службі Божій в проповідях заохочували своїх вірних іти тими слідами, якими ішов Чупринка.

Після панахиди в домівці укр. кат. парохії відбулися Святочні Збори. Домівку вже завчасу виповнили місцеві громадяни, засвідчуючи свою пошану до творчих чинів покійного.

Збори відкрив голова 18-го Відділу ООЧСУ п. Ілля Купецький, закликаючи усіх присутніх вшанувати пам'ять Героя.

Мододний прелегент, п. М. Шевців, бувший підстаршина Української Повстанської Армії з куреня Різуна, в своєму гарно опрацьованому рефераті зумів коротко і змістовно подати про діяльність Командира. Рефератом присутні були дуже задоволені. „Коли згадуємо чин Чупринки і оцінюємо його творчі діла, повинна передусім заговорити українська душа, українське серце, чисте і не лукаве, не затроєне партійними засліпленнями, бо там, де за українську справу полилась українська кров і виросла пова могила борця, героя, та кров і та могила повинна бути святістю для кожного, хто має українське серце. В ній творча сила, що єднає нас, а не роз'єднує"... Це були слова того, який так само на протязі років боровся в УПА там же був ранений і опинився тепер на чужині. Свій реферат прелегент закінчив словами „...а коли боротьба за УССД — увінчається успіхом, то на Україні здвигнемо великий пам'ятник, який говоритиме наступним поколінням про велич і славу упавшого Командира”.

Святочні Збори закінчено могутнім „Ще не вмерла України”.

Зеф.

НОВА УПРАВА 6-го ВІДДІЛУ ООЧСУ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Дня 30-го січня 1955 року в залі Укр. Горожанського Дому, відбулись чергові Річні Загальні Збори 6-го Відділу Організації Оборони Чотирьох Свобід України у Філядельфії.

В присутності біля 100 управнених членів Відділу, Збори відкрив інж. Мирон Ганушевський привітом і відчитанням українських молитов, що їх було проведено в день незалежності України в Палаті Репрезентантів і в Сенаті ЗДА церковними достойниками обох наших віровизнань. Однохвилиною мовчанкою присутні вшанували світлу пам'ять всіх упавших героїв у боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу.

Зборами керувала обрана президія в такому складі: голова — д-р Петро Мірчук, секретар — інж. Тещук. Члени — Євген Рудий і п. Богдан Казанівський.

За діяльність Управи Відділу звітували: голова — інж. Мирон Ганушевський, секретар — п. Михайло Дяків, фінансовий референт — п. Степан Гавриш.

Після дискусій над звітами і по уділенню абсолюторії членам уступаючої Управи вибрано нову Управу 6-го Відділу ООЧСУ на діловий 1955 рік в такому складі: Голова — д-р Петро Мірчук. Заступники голови і культ-

освітні референти — проф. Богдан Романенчук і п. Мирослав Рудий. Секретар — інж. Тихон Тещук, з тим, що три підрядні місяці першого річного кварталу, обов'язки секретаря Відділу вестиме п. Михайло Дяків. Фінансовий Референт — п. Степан Гавриш, Організаційний Референт п. Семен Лупацій, Імпрезовний Референт — п. Степан Ковалишин, Референт кольпортажі видань — п. Осип Петрович, Пресовий Референт — п. Михайло Дяків, Члени — пп. Осип Кусень, Василь Кушнір і Петро Ткач.

До Контрольної Комісії ввійшли: інж. Мирон Ганушевський, інж. Василь Титанич, п. Володимир Осідач.

На заклик предсідника Зборів подати моральну і матеріальну піддержку для хворого члена Відділу п. Степана Бабія і його родини, присутні на Зборах, склали на окрему листу 34.50 дол.

Не можна обійти мовчанкою відмову посвячення прапорів 6-го Відділу ООЧСУ українсько-католицькими чинниками у Філядельфії з причини: „заборони посвячення цивільних прапорів”.

Невже згадана „заборона” — це дороговказ здорового плекання людських, а заразом і українських національних та релігійних традицій в діяспорі нашого перебування за межами Воюючої України.

Д.

Пресовий Референт

ТАК ДУМАЮТЬ ПЛАТНИКИ Н. Ф.

В газеті „Народня Воля”, з 3 березня 55 року в розділі „Листи до Редакції” поміщено статтю під заголовком „Лати на цілому кожусі” до одного проекту зміни статуту УККА.

З цієї статті читачі довідуються, що один громадянин з Бофалло розсилає друкований на міміграфі проект додатку до статуту УККА, як повідомляє про це в своїй статті член Краєвої Ради УККА пан Василяшук. На жаль цей проект ще не дійшов до Шикаго і про нього ще нічого не чути, але надіємось, що може хтось і нам пришло і ми зможемо може і нераз забрати слово в цій справі. Наша Шикагівська Громада стояла й стоїть на першому місці щодо платности Народнього Фонду на цілу Америку і думаю, що і її члени мають яесь право голосу. Здавалося б, що нічого такого не сталося, що якийсь громадянин з Бофалло, певне і добрий платник Народнього Фонду, трохи попрацював та підготував проект додатку до статуту УККА, в добрій вірі допомогти УККА вийти зі скрутного матеріального стану. Автор згаданої статті вважає, що цей проект може декого загітувати своєю примітивною логікою, тому і уважає за потрібне його відповідно навітлити. Він пише: „Проект додатку до зміни статуту УККА зводиться до 3 точок: 1. Треба дати голос платникам Народнього Фонду, 2. Платники Народнього Фонду повинні загальним голосуванням вибрати „Ширшу Раду”, яка рішала б про бюджетні справи УККА, про розподіл грошей і про політику УККА. Ця рада мала б право вибирати відповідні окремі комісії, а між ними й політичну комісію. 3. Делегати цієї „Ширшої Ради” мали б голос на Конгресі УККА. В цих трьох точках міститься і весь зміст проекту додатку до зміни статуту УККА, який може бути прийнятний, змінений, відкинутий і немає причини бити на спо-

лох, як це робить член Краєвої Ради УККА п. Дмитро Василяшук. Це в Америці цілком нормальне явище, що кожний проєктодавець старається з'єднати прихильників до свого проєкту, який має бути предложенний компетентним чинникам до схвалення. А пан Василяшук ось що пише про цей проєкт: „Весь той проєкт спирається на демагогічні і брехливі твердження, що тепер без цього додатку до статуту УККА, в УККА мають голос буцімто організовані неплатники Народного Фонду УККА. Тут здється як каже приповідка „Собака закопана“. Тут здається місце правди, а не брехні і провокації, як це грубо висловлюється член Краєвої Ради УККА. Автор згаданої статті висловлюється особисто проти проєкту до зміни статуту УККА та намагається докзати його шкідливість, бо, мовляв, проєкт порушує основні засади статуту УККА, як об'єднання організацій, а не осіб. Пан Василяшук твердить, що всі платники Н.Ф. мають голос через своїх делегатів у Філіях УККА, якщо вони належать до якогось товариства, яке є членом Філії УККА. Шановний автор бере під увагу виключно zorganizованих людей, а не бере під увагу нашого населення, яке в громадському чи політичному житті не бере активної участі, але вважає за свій обов'язок Народний Фонд заплатити. Таких платників на нашому терені є дуже багато і вони повинні мати якийсь вплив на господарку їх грошей та правильність і доцільність їх призначень бюджетових. Того жаден демократ в Америці не заперечить і думаю, що і Шановний Член Ради УККА п. Василяшук буде з цим згідний. Ми тут в Шикаго знаємо з досвіду, що за теперішнім статутом організація чи товариство заплатило свою членську вкладку до УККА і вислали своїх делегатів на Конгрес УККА, які забирали голос на Конгресі УККА та рішали про різні важкі постанови, голосували за розподілом грошей так чи інакше, але члени цієї організації, яку вони заступади, майже поголовно не платили Н. Ф. Тому і згаданий проєкт до зміни статуту УККА не є якоюсь видумкою чи провокацією і демагогією, а є добре продуманий і опертий на аналізі дотеперішньої практики в цій справі. Шановний Член Краєвої Ради УККА твердить, що „Всякий такий додаток до статуту УККА бувби тільки латкою на добрім кожусі, а нічим іншим“. Якщо б то був добрий кожух то Шановний Член Краєвої Ради УККА мавби рацію, але біда в тому, що той кожух має діри, пороблені тими членами УККА, товариствами і організаціями, які організують неплатників і ті діри мабуть проєктодавець до зміни статуту УККА, з Бофалдо, хоче залатати додатком до зміни статуту УККА. Як довідуємось з повідомлень УККА то в недовзі буде виготовлений список платників Н. Ф. від початку його існування із терену цілої Америки і там буде написано чорне по білому які члени і з якої організації вилачували солідно на Н. Ф. за всі роки. Це не буде ані провокація, ані демагогія, а така правда. І ми і Ви, Пане Василяшук, зможемо розгорнути сторінки цієї книжечки і зробити відповідні підсумки, як і скільки члени наших організацій сплатили за ці роки Н. Ф., та патріотичні маси нашого міста чи місцевости.

І хто знає, чи Ви Шановний Член Краєвої Ради УККА після цього не зміните своєї думки.

Іван Маслянюк

З НОВИХ ВИДАНЬ

АБН ІНФОРМЕЙШЕН СЕРВІС-НЮЗ ОФ А.Б.Н.

Заходом Американських Приятелів Антибольшевицького Бльоку Народів почав видаватись Нюз Оф АБН на циклостилї англійською мовою під редакцією В. С. Дідуха на 10. сторінках вісті поневоленних народів. На першій сторінці поміщена редакційна стаття про потребу появи такого бюлетеню. Слідують загальні інформації про АБН: 10-ліття його відзначення в світі, про авдієнцію Президента АБН-у Яр. Стецька в Президента Еспанії ген. Франка, і т. п.

Далі йдуть вісті з окремих поневоленних країн: Болгарія, Білорусь, Кroatія, Естонія, Латвія й Литва, Словакія та Україна, де зазначається про масові вивози молоді з України в Азію, про Молитву в Конгресі ЗДА з нагоди січневих роковин, про 223 знищених українських письменників.

Ню Йорк Таймс про український спротив на Воркуті.

В недільнім числі Ню Йорк Таймсу з 3-го квітня бувшии советський в'язень, американець із Дітройту, воєк пише про свої переживання в советській тюрмі головної кватирки МВД в Дрездені, Німеччина, звідки він потрапив на Воркуту. Друга стаття з понеділка подає малу манку нляху до Воркути, який автор Джон НОБЛЕ перейшов. Він обчислює, що в СССР знаходиться понад 20 мільйонів невольників примусової праці. В третій статті з 5-го квітня Нольде описує українську групу, зокрема „сотки українців, які боролись за незалежність в армії БАНДЕРИ підчас другої світової війни проти Наці та Комунізму“. З черги стаття містить про спротив й штрайки у Воркуті, де піднято рев. чорно-червоний прапор.

Д-р О. Соколевич

Федір Одрач — В Дорозі

Видавництво Перемога, Буенос Айрес ст. 154.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА“

Передплата на рік \$4.00
 Передплата на півроку 2.25
 Ціна окремого примірника50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошовим переказом (моней ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошові перекази треба виповнювати на адресу:

“V I S N Y K”

P. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
 O. D. F. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаємо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.

“ВІСНИК” — ОРГАН ООЧСУ

Редагує Колегія
 Головний редактор

І. Вовчук

Д. Донцов — МОСКОВСЬКА ОТРУТА

Ця книга, яка має 34 розділи і писана емоційним характерним донцовським стилем, із геніяльною прозорливістю вказує бойові визвольні шляхи в майбутнє: як зламати, вбити паразитарну Московщину і вибороти Українську Самостійну Соборну Державу.

Книгу видала Крайова Управа Спілки Визволення України в Канаді на доброму папері і з чудовою вінетою на обкладинці п-ні Н. Геркен-Русової.

Обсяг книги — 296 сторінок. Ціна книги — \$ 3.00.

Замовлення просимо слати на адресу: Тел. EM 4-8873.

S. V. U.

112 Bellwoods Ave. Toronto, Ont. — Canada

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ВІСНИКА ЗЛОЖИЛИ:

2-ий ВІДДІЛ ООЧСУ В НЬЮ ЙОРКУ

По \$ 5.00; Василь Пуйда, Др. І. Новаківський, Григорій Вовчук. По \$ 3.00; Д. Залізник, Проф. Вожаківський. По \$ 2.50; Іван Чижо. По \$ 2.25; Кармелю, Мули. По \$ 2.00; Павло Гуль. По \$ 1.00; Степан Чайківський, Степан Курнявка, Володимир Повзанюк, Ярослав Галатин, Петро Крижанівський, Сергій Швайковський, Ліда Галецька, Осип Старостяк. По \$ 0.50; Михайло Мазур, Осип Пайончківський, Володимир Копчинський.

П. Древко — Канада \$2.00, Ільчишин — Клівленд \$1.00, Куц — Філадельфія \$1.00, Порохонько — Чикаго \$1.00.

ЗБІРКА НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД „КОЛЯДА”

ООЧСУ — БАЛТІМОРЕ

По \$ 5.— зложили; Зеноній, О. Кобрин, Є. Снігура, Френк Петро, Ф. Демчук, А. Ціздин.

По \$ 4.—; О. Шакало.

По \$ 3.—; Беньовський, П. Телюк, Р. Більчак, Ю. Іваневич, М. Бернардин, о. В. Соловій, В. Венгер, С. Кузик, М. Хомишак, Н. Турик.

По \$ 2.50; Д. Лихолат, А. Лихолат.

По \$ 2.—; В. Корз, Л. Юзенів, І. Подоляк, О. Хархаліз, Б. Чапельський, Б. Мельник, Т. Котик, М. Дубровський, В. Павловський, С. Стецик, М. Вацлавів, Д. Тимюк, А. Чорний, Т. Наваринський, С. Зарубайко, І. Сливка, М. Яремко, М. Мандровська, М. Бугай, П. Чайковський, Я. Скушка, І. Грицківський, В. Бламків, Др. С. Куропас, Б. Гудима, В. Будько, О. Чекета, М. Ігнат, В. Пересада, М. Римський, І. Барнич, В. Стасюк, В. Верний, І. Федорчук, П. Корал, М. Баран, В. Лушак, М. Вавриків, Я. Лисименко, підпис нечіткий, С. Войтович, Б. Войтович, Д. Головей, В. Тимюк, М. Котевка, І. Радь, К. Панас, Т. Войтович, В. Стельмах, Т. Процик, М. Вольний, Т. Чорній, І. Малко.

По \$ 1.50; Т. Швабінський.

По \$ 1.—; П. Марковський, К. Бабяк, Т. Хай, Д. Пісецький, О. Сушко, П. Тавяк, І. Майка, С. Попіна, О. Гоцуляк, О. Садовий, П. Сикирчук, Богдан Василь, І. Смоляк, О. О. Семенків, І. Микула, П. Перун, Ю. Качанюк, Є. Придула, О. Стельмах, А. Захарків, А. Прокопчук, Є. Жененко, В. Чорнодольський, В. Гудима, Інж. В. Дмитренків, А. Кочан, А. Бартох, Я. Теревух, С. Поліщук, Я. Костів, П. Ганчів, В. Захарків, П. Цапак, Ф. Савчук, А. Траска, І. Олійник, В. Мельник, І. Мацірак, А. Пельц, В. Олексюк, О. Попик, А. Фім, М. Дузак, П. Муцин, П. Боднар, нечіткий підпис, О. Маньовський, А. Дуда, О. Тригуденко, В. Івахів, В. Лукаш, Й. Мальяр, С. Гоменюк, Б. Мацук, Р.

Пазковський, І. Дуда, О. Сізляк, С. Яремчук, Т. Кищак.

СУМА В БОСТОН

По \$ 5.—; М. Волощук. По \$ 3.—; П. Кондрантюк, В. Гончар, В. Ворона.

По \$ 2.—; Дашвин, Федорів, Франківський, Заяць, Костецький, Попик, Борисюк, нечіткий підпис, Мельниченко, нечіткий підпис, Головатий, М. Жук, П. Лупан, І. Кругляк, С. Мацкевич, І. Назар, С. Гологуб, І. Чос, В. Бачинський.

По \$ 1.00; Гемборський, Дамер, Телюк, Фостун, Наколишин, Кісель, нечіткий підпис, Я. Плехтяк, М. Дужко, В. Баран, О. Кутак.

Мінеаполіс

По \$ 5.00; Возняк Петро, Мандибур Дмитро, Покотило Осип, Сас Володимир, Медницький Осип, Дмитришин Осип, Пішер Юрій.

По \$ 3.00; Івашкевич Михайло, Гоцук Йосип, Квасниця Т., Процай Марія. По \$ 2.00; Свінцицький Михайло, Дудинський Дмитро, Підгайний Гілярій, Загородний Михайло, Яворський Михайло, Папіж Гілярій, Садовський Майко, Ковальчук Стефан, Гунчак Михайло, Федішин Федько, Петрушак Тедай, Мінкович Олекса, Дорошак Василь, Гусак Дмитро, Кміть Василь, Вовчак Михайло, Цюрупайло вич Богдан, Хабін Дмитро, Бучак Йосип, Човган Євген, Бабій Михайло, Литвинчук Григорій, Цигильницький Василь, Колодницький Олекса, Крамарчук Григорій, Крамарчук Василь, Яворський Євстахій, Муха Микита, Козак Михайло, Карпак Євген, Моцьо Василь, Мошталір Іван, Миколяк Василь, Чимирич Іван, Федорців Павло, Гнатів Антін, Головка Володимир, Горішний Мирослав, Вакар'як Іван, Спільчаник Кость, Таратула Іван, Віндик Роман, Колодницький Осип, Киця Петро, Гаврилюк Теодор, Павлишин Володимир, Мацюк Михайло, Мацюк Марія, Амрозак Василь, Лучків Григорій, Давидович Ярослав, Филипович Віктор, Янківський Дмитро, Пригар Іван, Мунсен Вернер, Луців Михайло, Луців Теодор, Касян Стефан, Артим Іван, Кордуба Теодор, Семенець Василь, Павлишин Михайло.

По \$ 1.00; Король Роман, Титканич Василь, Вдовичин Юрко, Ригаїло Гілярій, Кравець Павло, Рошак Василина, Гайдак Микола, Смулка Роман, Смулка Володимир, Домбровський Василь, Абрамчук Ярослав, Вавелко Гриць, Рудницький Микола, Демянчук Михайло, Курус Юрко, Іванок Михайло, Бриківський Демян, Паращук Єлпк, Чіхрай Кирило, Симкевич Михайло, Лісович Володимир, Іфкевич Дмитро, Піншко Петро, Будуляк Григорій, Лозовий Леонід, Бриславець Павло, Гнойовий Михайло.

Разом 200 дол. (двіста доларів).

ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ В Ч. 3.

В Ч. 3 „Вісника” за березень в статті Д. Донцова — „В перспективі півстоліття” трапилися такі помилки: на ст. 8: (7 рядок згори) має бути не СДРІІ, а УСДРІІ рядок 3 знизу має бути не Quis ego а Quos ego! рядок 10 замість на святих має бути на святах. Ст. 9 (15 рядок згори) має бути героєві, ст. 10 (19 рядок знизу) замість стабілізації має бути стабілізації.

Printed by „Dnipro”, 77 St. Marks Place, New York, N. Y.